

ГАГАУЗЬКА МОВА

1–4 класи

загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з гагаузької мови та читання призначена для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання, в яких гагаузька мова вивчається як предмет. Вона розроблена відповідно до основних завдань Державного стандарту початкової загальної освіти (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року, № 462) і базового навчального плану.

Зміст програми ґрунтується на основних принципах навчання (науковість, доступність, послідовність, попереджуючий розвитку усного мовлення до писемного тощо) і впроваджується в навчальний процес на засадах особистісно-зорієнтованого і компетентнісного навчання. Зміст програми також обумовлює реалізацію й загальнолюдських, національних і державних цінностей і спрямований на всебічний розвиток особистості учнів.

Вивчення гагаузької мови у початковій школі має за мету сформувати в учнів певну комунікативну компетентність, яка передбачає розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності: слухання – розуміння, говоріння, читання, письма; умінь застосовувати набуті мовні знання і мовленнєві навички у повсякденному спілкуванні.

Інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності має спиратися на знання, вміння та навички, набуті при вивченні української та інших мов у межах тем, запропонованих програмами початкової школи. Використання сучасних освітніх технологій, ігрових методів

навчання для розвитку інтелектуальних, естетичних і творчих здібностей учнів, спираючись на міжпредметні зв'язки, розвиток зацікавленості та здібностей учнів до пізнавальної і практичної діяльності, використання у навчальному процесі різних видів мистецтв має стати запорукою у досягненні високої результативності у навчанні.

Гагаузька мова як навчальний предмет є не тільки об'єктом вивчення, а і засобом пізнання гагаузької культури, навколишнього світу, засобом формування особистості учнів.

Навчання гагаузької мови організовується таким чином, щоб за своїм змістом і структурою воно відповідало компетентністному підходу до навчання, базувалося на впровадженні сучасних освітніх технологій, методиці роботи з учнями молодшого шкільного віку та, щоб вирішувалися певні завдання: забезпечити мовленнєвий і загальний розвиток учнів, дати їм основи мовної освіти, певний обсяг мовознавчих знань й умінь, забезпечити практичне засвоєння орфоепічних, орфографічних, пунктуаційних правил гагаузької літературної мови, сформувати вміння зв'язно висловлювати думки в усній і писемній формах, сформувати та удосконалити каліграфічні навички, оволодіти необхідним словниковим запасом, розвивати в учнів на основі програмового матеріалу логічне мислення, мовленнєві вміння знаходити схожі або відмінні ознаки предметів, явищ, вміння абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Основний принцип

організації навчання – від усного мовлення до читання і письма.

Оскільки початковий курс гагаузької мови є пропедевтичним, він формує вміння слухати, розуміти, говорити, читати та писати, збагачує мовлення; дає початкові відомості з мови, розвиває увагу й інтерес до мовлення (свого та чужого), розширює уявлення про навколишню дійсність, сприяє загальному розвитку дітей.

Результати навчальної діяльності визначаються за рівнем оволодіння учнями загальнонавчальними вміннями і навичками (організаційними, загальномовленнєвими, загальнопізнавальними, контрольньо-оцінними). Набуті вміння удосконалюються відповідно до програмового матеріалу та оволодіння лексичним запасом гагаузької мови.

До загальнопедагогічних завдань, реалізації яких сприяє навчання гагаузької мови та читання, належать: виховання особистості, розвиток мислення, мовлення, формування мовленнєвої культури учнів, навичок самонавчання, формування потреби у збагаченні своїх знань, толерантного ставлення до інших народів та їх мов.

Зміст Програми реалізується за змістовними лініями (мовленнєва, мовна, соціокультурна), які впроваджуються у навчальний процес інтегровано.

Програма початкового курсу гагаузької мови складається з таких частин: “Усний курс ” (1 клас), “Навчання грамоти

і розвиток мовлення ” (2 клас, робота за букварем), “Мова, читання, письмо і розвиток мовлення” (3, 4 класи).

Усний курс спрямований на розвиток артикуляційних і аудіативних умінь (слухання – розуміння), на формування комунікативних умінь (говоріння, побудова висловлювань, усне зв’язне мовлення). У процесі навчання необхідно враховувати можливий вплив артикуляційної бази рідної говірки. Також постійно треба звертати увагу учнів на відмінності у фонетиці гагаузької, української (російської) мов.

Робота з мовлення передбачає участь школярів у різних видах навчально-пізнавальної діяльності (урок, позакласна робота); розвиток усного й писемного мовлення (формує комунікативні вміння, необхідні для побудови власних висловлювань у різних ситуаціях спілкування, навчає планувати власне мовлення, контролювати його правильність, виправляти помилки та усувати їх). Особлива увага приділяється виробленню навичок культури мовлення й спілкування, для чого вводяться для практичного застосування найважливіші правила мовленнєвого етикету (звертання, прощання, подяка, вибачення).

Початковий курс вивчення системи гагаузької мови опрацьовується після навчання грамоти та містить такі розділи: “Фонетика”, “Лексика”, “Будова слова”, “Морфологія”, “Текст”, “Речення”, “Правопис”.

Ознайомлення з основними мовними одиницями (звуки мови, слова й словосполучення, текст, речення) є основою для подальшого засвоєння учнями загальних теоретичних відомостей з гагаузької мови та використанню їх у мовленнєвій практиці.

В умовах одночасного навчання гагаузької та української мов пізнання й розширення уявлень учнів про навколишній світ відбувається за допомогою двох мов, тому вивчення навчального матеріалу з гагаузької мови базується на знаннях, уміннях, навичках, сформованих на уроках української мови. Українська мова використовується для розкриття значень окремих слів, словосполучень, речень (особливо на початковому етапі навчання). Учитель звертає увагу учнів на граматичні явища гагаузької мови, які не мають аналогів в українській мові.

Програмою передбачено реалізація соціокультурної лінії, яка спрямована на формування загальнолюдських цінностей (ввічливість, доброта, людяність, милосердя, працелюбність, чесність, ставлення до природи), а також засвоєння національних цінностей, пов'язаних з історією, звичаями, традиціями, побутом гагаузького народу. Вивчення гагаузької мови сприяє вихованню засобами рідної мови почуття прекрасного, розвитку потреби в естетичному вдосконаленні власного мовлення, розвитку логічного мислення учнів. Вироблення мовленнєвої компетенції супроводжується формуванням в учнів стійкої мотивації до вивчення гагаузької мови, виховує повагу до

неї, забезпечує усвідомлення функціонування гагаузької мови як мови національної меншини.

У I класі навчальний процес спрямований на ознайомлення учнів з гагаузькою мовою як засобом спілкування, пізнання світу.

Для входження в мовленнєвий простір гагаузької мови, для подальшого системного вивчення закономірностей і особливостей гагаузької мови є необхідним пропедевтичний усний курс.

На уроках усного курсу орфоепічні навички формуються через наслідування вчителя. Вчитель вимовляє слова таким чином, щоб учні правильно і чітко чули всі звуки. Багаторазове правильне повторення слів, словосполучень, речень, вживання нових слів у різного типу висловлюваннях при розгляді різноманітних ситуацій сприяє міцному і свідомому засвоєнню матеріалу.

У I класі протягом навчального року учні мають засвоїти до 200–250 гагаузьких слів. До активного словникового запасу учнів на кожному уроці слід вводити 5–7 нових слів.

В усному курсі учні ознайомлюються зі значеннями слів завдяки наочності, перекладу слів. Переклад використовується у тих випадках, коли інші прийоми малоефективні або нераціональні. Вчитель повинен слідкувати, щоб учні навчилися використовувати нову лексику не тільки відповідаючи на запитання вчителя,

однокласників, а й самостійно формулювали запитання з виученими словами.

Основна увага спрямовується на слухання гагаузької мови, правильну артикуляцію звуків, вимовляння слів і речень, відмінкових афіксів іменників, граматичних форм дієслів, прикметників та інших частин мови; на розуміння змісту слів, речень; на говоріння гагаузькою мовою (усне репродуктивне та продуктивне мовлення). Важливо навчити учнів використовувати в активному мовленні запас гагаузьких слів, отриманий на уроках: складати з новими словами речення, вживати засвоєну лексику в бесідах з однокласниками, дотримуватись правил мовленнєвого етикету.

Формування навичок усного зв'язного мовлення (складання речень, невеликих розповідей) повинно проводитися систематично. Вчитель має чітко вирізняти особливості граматичної будови гагаузької і української мов та в доступній формі пояснювати їх учням.

Тематика спілкування в усному курсі гагаузької мови відповідає віковим особливостям учнів, їх інтересам, враховує побутово-культурні та соціальні ситуації та передбачає: засвоєння на практиці нових слів, утворення словосполучень, конструювання речень, різних за метою висловлювання, тощо. Учні декламують напам'ять віршовані рядки, вірші, приказки, прислів'я, загадки.

Вивчаючи нові теми, бесіду з учнями необхідно будувати таким чином, щоб лексичний і фразеологічний матеріал попередніх тем повторювався. Повторення повинно бути продуманим, осмисленим, зорієнтованим на сталість знань.

У 2 класі (курс включає розвиток мовлення й навчання грамоти) поділяється на *добукварний*, *букварний* і *післябукварний* періоди.

Добукварний період передбачає подальший розвиток усного мовлення; повторення і закріплення артикуляційних та орфоепічних умінь; розвиток навичок слухати, сприймати і розуміти гагаузьку мову. Також значна увага приділяється словниковій роботі, як-от: повторюються вже відомі учням слова, словосполучення, речення на новому ілюстративному матеріалі, який дозволяє значно розширити лексичний запас.

У *букварний період* учні знайомляться з буквами на позначення голосних звуків і буквами, що позначають приголосні звуки. Важливо звертати особливу увагу на вивчення довгих голосних та їх позначення на письмі. Також відпрацьовується прийом читання прямого складу, засвоюються алфавітні назви букв, що позначають голосні та приголосні звуки, формуються первинні навички читання нескладного рукописного тексту.

Післябукварний період передбачає розвиток і вдосконалення уміння поскладового читання, читання

цілими словами. Удосконалюються навички читання речень (різної структури), зв'язних текстів (описів, діалогів), в системі проводиться робота над усвідомленим читанням, і відтворенням прочитаного в усному власному мовленні. Переказування відбувається за допомогою опорних слів, навідних запитань учителя. Учні будують висловлювання за сюжетом малюнків, ілюстрацій, на основі перегляду фільмів і власних спостережень шкільного та повсякденного життя; вчать напам'ять вірші, віршовані рядки, загадки, прислів'я; розвивають навички читання. Учні, у яких швидкість читання досягла 20–25 слів за хвилину, пропонується самостійне читання вголос сторінки тексту із дитячої книжки.

У 3 класі основна увага зосереджується на необхідності проведення обов'язкового повторення вивченого матеріалу. Узагальнюються набуті знання про гагаузьку мову, уміння слухати і розуміти гагаузький текст, правильно розмовляти в межах вивченої лексики; удосконалюються уміння читати, писати; закріплюються основні фонетичні поняття; вводяться нові мовленнєві, мовні, соціокультурні поняття, продовжується робота щодо формування особистості учнів засобами навчального предмету.

Завданням вивчення програмного матеріалу 3 класу є: збагачення словникового запасу учнів; розширення граматичної бази для удосконалення усного та писемного мовлення; формування умінь зв'язно висловлювати думки;

вироблення навичок дотримання мовленнєвого етикету; розвиток комунікативних здібностей для оволодіння гагаузькою мовою в усній і писемній формах.

Для формування та розвитку комунікативних умінь і навичок використовуються різноманітні форми й методи роботи: вивчення напам'ять слів, словосполучень, коротких текстів (віршів, загадок, прислів'їв, приказок), повторення вивченого, створення умовних ситуацій для імпровізації мовлення тощо.

З метою правильного формування орфоепічних та орфографічних умінь важливо навчити учнів робити звуко-буквений аналіз слів, а також слід звертати увагу на звуки гагаузької мови, які звучать так само, як в українській мові, але записуються інакше.

У 3 класі слід активно розвивати читацькі інтереси та здібності учнів, формувати навички виразного, правильного (свідомого) читання вголос і мовчки; початкові навички аудіювання невеличких творів художньої літератури або уривків з літературних текстів різноманітних жанрів, спрямованих на виховання особистості, моральних якостей дитини. Слід також проводити роботу щодо подальшого удосконалення усного мовлення учнів, прищеплення навички осмисленого ставлення до мовних явищ, до структури мови; формування певних уявлень (за Програмою) про поняття з фонетики, графіки, лексики, граматики. Мовленнєва практика учнів потребує

удосконалення шляхом формулювання ними зв'язних висловлювань при відповідях на питання, у процесі переказування прочитаного абзацу, нескладного тексту, під час роботи над малюнками, ілюстраціями до текстів різних літературних жанрів тощо.

Важливим моментом при вивченні курсу гагаузької мови є культура мовлення – уміння говорити з відповідною до мовленнєвої ситуації інтонацією, регулювати швидкість свого мовлення, дотримуватися норм етикету під час монологічного і діалогічного мовлення.

Тематика творів для читання включає різножанрові невеличкі твори або уривки з них класиків і сучасних гагаузьких авторів і дібрана таким чином, щоб відобразити життя дітей цієї вікової категорії (стосунки в суспільстві, в родині, шкільне життя, народні звичаї та традиції, природний світ, бережливе ставлення до довкілля). Літературно-тематичний принцип добору творів сприяє формуванню пропедевтичних знань з літератури, ознайомленню з літературними жанрами та їх особливостями.

У 4 класі поглиблюються знання, отримані у 1–3 класах, удосконалюються орфоепічні вміння і навички, збагачується та розширюється словниковий запас, розвиваються усі види мовленнєвої діяльності, формуються навички грамотного, правильного письма з дотриманням засвоєних орфографічних та граматичних правил.

Повторення, узагальнення, поглиблення знань здійснюється протягом року (поступово).

Крім того, учні знайомляться з особливостями текстів різних типів (розповідь, опис, міркування), вчать їх аналізувати та узагальнювати.

У процесі ознайомлення з частинами мови під час слухання, читання, аналізу окремих речень, текстів, особлива увага приділяється загальним та власним назвам предметів (іменників), написанню іменників – власних назв, розрізненню числа іменників. При вивченні відмінкових закінчень іменників застосовуються практичні вправи та завдання, правильна вимова іменників і прикметників заучується у поєднанні з іншими словами в реченні, при цьому використовуються зразки правильної побудови речень.

Поняття прислівника, післяйменника, сполучника вводяться оглядово, приклади цих частин мови використовуються у реченнях, текстах, при побудові розповідей, діалогів, при виконанні вправ і завдань.

Розвиток усного та писемного зв'язного мовлення забезпечується різними формами роботи та ілюстративними засобами (сюжетні малюнки, діафільми, кінофільми тощо).

Продовжує зосереджуватись увага на збагаченні, розширенні лексичного запасу учнів. Правильна вимова, розуміння змісту нових слів, уміння утворювати словосполучення, речення, активно використовувати їх в усному мовленні створюють передумови для свідомого читання літературних творів різних жанрів, глибшого проникнення в їхній зміст.

У процесі розвитку мовлення значну роль відіграє художній текст, який аналізується комплексно. Значна увага приділяється формуванню та розвитку аудіативних умінь, культури читання, сприймання літературних творів, шанобливому ставленню до художнього слова, розвитку уяви, образного мислення, комунікативних умінь, формуванню елементів аналізу та оцінки творів, дійових осіб.

Тематика читання логічно продовжує тематику програми попереднього класу, вивчення нового матеріалу ґрунтується на вже набутих знаннях. Повернення до попередніх тем має на меті поглибити, розширити знання учнів, з'ясувати їх практичне використання, сформувані свідомі та міцні поняття, закріпити практичні навички. На прикладі окремих літературних творів учні набувають навичок аналізу змісту творів, збагачуються найпростішими відомостями з теорії літератури.

Виконання програми повинно підготувати учнів до свідомого і творчого сприйняття системного курсу гагаузької мови та літератури у середніх і старших класах

шкіл з українською мовою навчання. Програма може бути використана й у загальноосвітніх навчальних закладах з російською та іншими мовами навчання, в яких передбачене вивчення національної мови як предмет, у позашкільних навчальних закладах і школах при Національно-культурних Центрах, при впровадженні курсу вивчення гагаузької мови на практичному рівні.

1 клас

Усний курс

70 годин на рік; 2 години на тиждень
(в тому числі: 3 год. – для повторення та узагальнення
вивченого наприкінці навчального року; 4 резервні години)

- **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ**
(40 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<ul style="list-style-type: none">• Слухання і розуміння Розуміння і сприйняття у мовному потоці літературної лексики в межах окреслених програмою тем. Розуміння слів і коротких текстів літературною мовою (казка, розповідь, оповідання, вірш, загадка, прислів'я). Розуміння запитань, завдань та вказівок учителя. Розмежування літературних і діалектних слів на фонетичному та	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• розуміє значення слів, що передбачені для активного засвоєння;• демонструє розуміння ключових слів у висловлюванні;• розуміє і реагує на запитання, які вимагають простих відповідей;• розуміє та виконує прості вказівки вчителя;• слухає та розуміє в межах вивченої лексики короткі тексти, що містять 3–5 речень.

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>лексичному рівнях.</p> <p align="center">•</p> <p align="center">Говоріння</p> <p>Розвиток мовленнєвих навичок.</p> <p>Збагачення словникового запасу учнів і використання окреслених темою груп слів в усному мовленні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за допомогою натуральної або картинної наочності; – через описове пояснення рідною або українською (російською) мовами; – повторювання слів та словосполучень за зразками мовлення вчителя. <p>Діалогічне мовлення учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – складання усних (елементарних) діалогів за схемою “запитання – відповідь” (за зразком, за темою, на основі власного досвіду). <p>Монологічне мовлення учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – укладання простих речень за зразком або самостійно (усно); 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вимовляє артикуляційно правильно слова та словосполучення; • репродукує та продукує різні за метою висловлювання речення з дотриманням відповідної інтонації; • відповідає на запитання вчителя; • складає короткі зв’язні висловлювання за вивченою темою; • звертається з проханням, запитанням, висловлює подяку, пробачення, згоду/незгоду; • складає діалог (2–3 репліки з боку кожного співрозмовника); • робить короткі повідомлення про певні події; • читає напам’ять 4–5 віршів; • називає предмети, явища та об’єкти;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> – укладання усних коротких розповідей та оповідань (за сюжетним малюнком, на основі власних спостережень); – усний переказ невеличкого за обсягом тексту. 	<ul style="list-style-type: none"> • переказує почуту розповідь або прочитане вчителем; • складає короткі описи за малюнком (3–4 речення); • стисло переказує невеличкий за обсягом прослуханий текст.

МОВНА ЛІНІЯ

(23 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> • Текст Практичне засвоєння елементарних понять <i>про текст</i> та його ознаки: <ul style="list-style-type: none"> – тема і ключові слова; – основна думка тексту; – укладання тексту. • Синтаксис Засвоєння в усному мовленні елементарних мовних 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає тему прослуханого тексту; • визначає ключові слова тексту; • складає речення, короткі тексти за опорними словами, за навідними питаннями або за малюнком. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє речення за метою висловлювання;

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>одиниць із синтаксису.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні, окличні) та їх використання в усному мовленні.</p> <p>Поняття про порядок слів в реченні.</p> <p>Елементарні відомості (на матеріалі усного мовлення) про узгодження як вид зв'язку слів у словосполученні та реченні.</p> <p>Засвоєння в усній формі засобів утворення словосполучень із вживанням післяйменників, а також регламентованого порядку слів у реченні.</p> <p>Загальні відомості про вживання післяйменників.</p> <p align="center">•</p> <p align="center">• Морфологія</p> <p>Засвоєння в усному мовленні початкових знань із морфології.</p> <p>Початкові знання про імен-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • дотримується регламентованого порядку слів у реченні; • узгоджує залежні слова у словосполученні за числом або особою головного слова; • правильно вживає післяйменники. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • диференціює іменні частини мови за числом в усному мовленні; • усно відтворює форми мно-

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>ник і його морфологічні ознаки: число, відмінок.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про прикметник та його морфологічні ознаки: число, відмінок.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про числівник. Використання в усному мовленні різних видів числівників. Початкові відомості про кількісні та порядкові числівники. Лічба від 1 до 10.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про дієслово та його розпізнавання у мовленні.</p> <p>Початкові поняття про неозначену форму дієслова. Практичне засвоєння поняття про особу та число дієслів; теперішній, майбутній та минулий час на матеріалі коротких текстів, висловлювань та власних прикладів учнів.</p> <p>Розпізнавання в тексті особових займенників. Розрізнення та розпізнавання у</p>	<p>жини іменних частин мови;</p> <ul style="list-style-type: none"> • узгоджує форми дієслова з відповідними формами особових займенників; • вживає післяйменники.

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>мовному потоці займенників за особою, числом.</p> <p>Початкові знання про післяйменник.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • Фонетика <p>Загальні уявлення про звуки мовлення (голосні та приголосні).</p> <p>Вимова голосних звуків залежно від наголосу.</p> <p>Наголос, його відповідність літературній нормі.</p> <p>Інтонаційні особливості різних за метою висловлювання типів речень.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • Лексика <p>Значення слова.</p> <p>Мовленнєвий етикет.</p> <p>Тематичні групи слів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правильно вимовляє слова; • правильно ставить наголос; • правильно інтонує; • усвідомлює певну різницю між рідною говіркою та літературною мовою на фонетичному рівні; • вміє почути та виправити грубі фонетичні помилки, що зумовлені впливом діалекту. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює значення слова (за допомогою вчителя; на основі власного мовного досвіду; через використання невербальних засобів навчання тощо); • вживає слова і словосполучення за темою, що визначені для збагачення ак-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">Соціокультурна лінія</p> <p><i>Тематика:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Усна народна творчість (казки, пісня, загадки, прислів'я, скоромовки). 2. Рідний край. Моє місто, село. Наша школа, клас. Шкільне приладдя. 3. Природа восени. Дні тижня. Назви пір року, місяців. Назви кольорів. Назви овочів, фруктів. 4. Моя родина. 5. Людина. Будова тіла. Гігієна. 6. Дитячі розваги. Улюблені іграшки, колекції. 7. Природа взимку. Зимові свята (день святого Миколая, Святвечір, Різдво, Новий рік). Назви свійських і диких тварин, птахів. Турбота про тварин взимку. 	<p>тивного словникового запасу;</p> <ul style="list-style-type: none"> • вживає загальні етикетні формули. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • слухає і розуміє зміст гагаузьких казок і казок інших народів світу гагаузькою мовою, загадок, прислів'їв, скоромовок (відтворює в усному мовленні назви казок, імена головних героїв, окремі висловлювання за змістом); • розповідає напам'ять невеличкі за обсягом вірші, загадки, прислів'я та скоромовки; • вживає у власному усному мовленні тематичні групи слів (назви доби, тижня, пір року, місяців, кольорів, овочів і фруктів, свійських і диких тварин, птахів, частин тіла людини, меблів, комплектів шкільного приладдя), а також слів, які відображають специфіку

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>8. Мій дім. Квартира. Назви меблів.</p> <p>9. Природа навесні. Великдень.</p> <p>10. Письменники – дітям.</p> <p>11. Природа влітку. Прогулянка по лісу, парку.</p>	<p>гагаузької культури та культури гагаузів, що проживають в Україні;</p> <ul style="list-style-type: none"> • складає усні невеличкі висловлювання про гагаузькі народні звичаї, обряди, про шанобливе ставлення до народних і сімейних традицій; • слухає і розуміє зміст творів гагаузької дитячої літератури, пам'ятає їх авторів і назви; • складає невеличкі за обсягом усні висловлювання за темами програми.

2 клас

Навчання грамоти та розвиток мовлення

70 год. на рік, 2 год. на тиждень

(в тому числі: 6 год. – для повторення та узагальнення вивченого на початку й наприкінці навчального року;
4 резервні год.)

- **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ**
(34 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<ul style="list-style-type: none">• Аудіювання <p>Розвиток навичок аудіювання.</p> <p>Розвиток уміння розпізнавати, розуміти та розрізняти загальноповживані слова.</p> <p>Аудіювання слів, словосполучень, речень для подальшої активізації засвоєння та вживання нових слів і виразів.</p> <p>Розвиток навичок усвідомлення учнями різниці між літературною мовою і рід-</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• слухає і розуміє мовлення вчителя (прохання, коментарі, запитання, завдання тощо);• сприймає та використовує у власному усному мовленні слова, речення і короткі тексти (до 6 речень) за визначеними програмою темами;• розуміє оголошення, діалоги, вірші, пісні, загадки та скоромовки;

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>ною говіркою (на лексичному та фонетичному рівнях).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Говоріння</p> <p>Монологічне мовлення.</p> <p>Розвиток навичок монологічного мовлення.</p> <p>Формування вміння передавати стисло зміст прослуханого або прочитаного.</p> <p>Укладання усних зв'язних монологічних висловлювань (4–6 речень).</p> <p>Декламування віршів напам'ять (5–8).</p> <p>Діалогічне мовлення.</p> <p>Розвиток навичок діалогічного мовлення. Розуміння змісту невеличких усних діалогів. Підтримування бесіди в рамках діалогу за</p>	<ul style="list-style-type: none"> • виконує вказівки вчителя; • розпізнає літературні та діалектні мовні явища (на фонетичному і лексичному рівнях); • реагує на запитання, що потребують відповіді “так/ні” чи інших простих відповідей. <p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • робить короткі повідомлення; • представляє себе, своїх друзів, батьків тощо; • просить прощення або дозволу; • просить повторити, роз'яснити або перекласти незрозуміле; • складає розповідь за малюнком; • ставить запитання різних типів; • реагує на репліки вчителя й однокласників; • веде діалог; • висловлює подяку, згоду/

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>темою з використанням початкових умінь, набутих за змістом опрацьованого матеріалу.</p> <p>Діалог – розпитування (обсяг – не менше 2–3 реплік з боку кожного співрозмовника).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Читання</p> <p>Поняття про алфавіт.</p> <p>Знайомство з гагаузьким алфавітом.</p> <p>Порівняння наявності, кількості, порядок розташування букв гагаузького і українського (російського) алфавітів.</p> <p>Звуки і букви.</p> <p>Читання слів, словосполучень, речень і коротких текстів (250–300 друкованих знаків).</p> <p>Розуміння прочитаного (за допомогою малюнків, мовного матеріалу, засвоєного в усному курсі, та рідної говірки).</p>	<p>незгоду, співчуття, радість, просить пробачення, про допомогу тощо.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає та називає букви гагаузького алфавіту та основні буквосполучення; • читає за складами, визначаючи інтонаційно наголошений склад; • читає слова, словосполучення, речення та короткі тексти; • читає вголос (виразно, з дотриманням орфоепічних норм); • читає мовчки; • переказує зміст прочитаного мовчки самостійно або за навідними питаннями; • знаходить у тексті речення для відповіді на запитання.

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Формування навичок читання вголос та мовчки зі швидкістю 25–30 слів за хвилину.</p> <p>Формування елементарних навичок аналізу змісту тексту (за допомогою наведених запитань).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Письмо</p> <p>Поняття про друковані й рукописні букви.</p> <p>Розвиток навичок написання гагаузьких букв.</p> <p>Розвиток навичок зв'язного і ритмічного написання малих і великих букв, слів, речень.</p> <p>Написання диктантів (35–40 слів).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає зображення друкованого та рукописного варіантів букви; • пише та списує слова, словосполучення, речення; • пише зі швидкістю 15–25 слів за хвилину; • пише на слух склади, слова; • пише під диктовку словосполучення, речення і короткі тексти; • списує слова і речення з писаного та друкованого зразків; • пише з дотриманням правил правопису (в межах вивченого матеріалу); • перевіряє написане поскла-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	довим напівголосним промовлянням.

МОВНА ЛІНІЯ

(26 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> • Текст <p>Повторення початкових відомостей про текст.</p> <p>Укладання тексту і речень за опорними словами. Межі речень у тексті.</p> <p>Словосполучення і речення. Укладання словосполучень за зразками.</p> <p>Повторення поняття про тему, головну думку тексту.</p> <p>Головна думка тексту.</p> <p>Ключові слова у тексті.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Синтаксис <p>Поняття про словосполучення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • складає словосполучення за зразком; • визначає межі речень у тексті; • ділить речення на словосполучення; • складає речення або текст за опорними словами. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє пунктуацію різних типів речень;

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Речення. Моделювання структури речення та укладання речень за моделями.</p> <p>Повторення поняття про типи речень за метою висловлювання, знаки пунктуації при їх написанні. Основи пунктуації.</p> <p>Поширення поняття про текст. Розпізнавання в тексті речень за метою висловлювання; словосполучень у реченні.</p> <p>• Морфологія</p> <p>Розширення поняття про іменник. Число та відмінки іменників. Власні та загальні назви.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про прикметник. Число прикметників.</p> <p>Поняття про дієслово. Відмінювання дієслів.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про займенник. Особо-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • складає словосполучення та розрізняє їх за формами; • знає ознаки тексту та його структуру за типами на рівні елементарних уявлень (розповідь, опис, розсуд) • складає словосполучення і речення за вказаними моделями і самостійно; • моделює структуру речення; • правильно вживає на письмі вивчені знаки пунктуації (крапка, кома, знаки питання та оклику). <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє форми однини та множини іменників, прикметників, дієслів, займенників; • лічить до 30; • правильно відмінює іменники та дієслова; • вживає частки для утворення форм дієслова.

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>ві займенники. Присвійні займенники.</p> <p>Загальне поняття про числівник.</p> <p>Практичне засвоєння поняття про частку.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p>• Фонетика</p> <p>Гагаузька абетка.</p> <p>Звуки і букви.</p> <p>Звуковий склад слова.</p> <p>Голосні та приголосні звуки (вимова та правопис).</p> <p>Наголос (знак наголосу).</p> <p>Уявлення про звукові зміни (чергування голосних).</p> <p style="text-align: center;">• • •</p> <p>• Лексика</p> <p>Зміна значення слова залежно від зміни букви.</p> <p>Поняття про спільнокореневі слова.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає гагаузький алфавіт напам'ять; • розподіляє слова за алфавітом; • розрізняє на слух голосні та приголосні звуки; • виконує звуковий та звуко-буквений аналіз слів; • моделює звуко-складову структуру слів та визначає наголошений склад у слові; • вміє правильно інтонувати. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє значення слова залежно від зміни букви; • розрізняє спільнокореневі слова, багатозначні слова

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Поняття про однозначні і багатозначні слова і словосполучення.</p> <p>Поняття про слова, які протилежні за значенням.</p> <p>Поняття про слова-омоніми.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p>• Будова слова</p> <p>Загальне уявлення про будову слова: корінь, афікс, закінчення.</p> <p>Поділ слова на склади.</p> <p>Правила перенесення слів з рядка в рядок.</p> <p>Вживання афіксів для утворення слів-прикметників (без терміна).</p> <p>Вживання афіксів.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p>• Соціокультурна лінія</p> <p><i>Тематика:</i></p> <p>1. Усна народна творчість (казки, пісня, загадки, лічилки, прислів'я, скоромовки).</p> <p>2. Рідний край. Державні символи України (прапор,</p>	<p>і словосполучення;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє слова, протилежні за значенням, слова-омоніми. • користується двомовними словниками. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає корінь слова; • поділяє слова на склади; • вмiє правильно переносити слова; • вмiє знаходити у тексті споріднені слова. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відтворює у власному усному мовленні набуті знання з гагаузької усної народної творчості (стисло переказує зміст казок, розповідає напам'ять невеличкі вірші, загадки, лічилки,

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>герб, гімн). Наша школа.</p> <p>3. Осінь. Природа восени. Назви дерев.</p> <p>4. Моя родина.</p> <p>5. Дитячі розваги. Мій приятель. Назви рис характеру людини.</p> <p>6. Зима. Природа взимку. Зимові свята і традиції.</p> <p>7. Мій дім. Ранок школяра. Назви їжі, посуду. Назви одягу, взуття.</p> <p>8. Весна. Весняні свята і традиції.</p> <p>9. Гагаузькі письменники – дітям.</p> <p>10. Подорож до Києва.</p> <p>11. Літо. Канікули.</p>	<p>прислів'я, скоромовки);</p> <ul style="list-style-type: none"> • розповідає про державні символи України; • вживає у власному усному мовленні нові тематичні групи слів (назви дерев, рис характеру людини, їжі, посуду, одягу, взуття), а також слів, які відображають специфіку матеріальної гагаузької культури та культури гагаузів, що проживають в Україні; • відтворює в усному мовленні набуту інформацію про гагаузькі народні звичаї, обряди; дотримується правил шанобливого ставлення до гагаузьких народних традицій; • стисло переказує зміст прослуханих (або прочитаних) творів гагаузької дитячої літератури, знає їх авторів; • відтворює у власних стислих висловлюваннях елементарні країнознавчі знан-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>ня;</p> <ul style="list-style-type: none"> • вміє розповісти про пам'ятники та пам'ятні місця м. Києва – столиці України; • використовує набуту інформацію у власному мовленні.

3 клас

Сучасна гагаузька літературна мова

70 год. на рік, 2 год. на тиждень

(в тому числі: 6 годин – для повторення та узагальнення вивченого на початку і наприкінці навчального року; 4 резервні год.)

- **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ**
(34 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<ul style="list-style-type: none">• Аудіювання Розвиток умінь і навичок аудіювання. Розуміння змісту тексту за допомогою контексту. Розуміння змісту тексту за допомогою мовної здогадки на основі засвоєного мовного матеріалу. Розуміння змісту тексту за допомогою власного мовного досвіду учнів як носіїв гагаузької говірки.•	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• розуміє мовлення вчителя;• розуміє зміст коротких текстів (6–7 речень);• розуміє діалогічні та монологічні тексти, побудовані на засвоєному мовному матеріалі;• розуміє в цілому тексти, що містять незнайомі слова (1–1,5%);• розуміє короткі автентичні тексти за допомогою контексту або рідної говірки.

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>• Говоріння</p> <p>Розвиток зв'язного монологічного мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усний переказ; – повідомлення; – описування явищ та об'єктів; – репліки (запитання/відповіді) для діалогу. <p>Розвиток навичок діалогічного мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – запитання; – відповіді на запитання; – реагувати на репліки. <p>Варіативність мовних засобів та активізації інтересу до вивчення літературної мови.</p> <p>• Читання</p> <p>Оволодіння технікою читання (правильна вимова з урахуванням графічних знаків).</p> <p>Різновиди читання (вголос, мовчки).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вміє з урахуванням орфоепічних норм інтонувати речення; • використовує правила висловлювання згоди або незгоди (відповідно до комунікативної ситуації), просить пробачення, висловлює співчуття, пропозиції, відмову, схвалення/несхвалення, ставлення (негативне або позитивне) тощо; • правильно вимовляє слова з ненаголошеними голосними; • правильно вимовляє слова із дзвінками та глухими приголосними. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виразно читає вголос з відповідним наголосом та інтонуванням; • читає вголос та мовчки з повним розумінням (обсяг тексту – до 350 друкованих

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Ознаки читання (плавне, свідоме, правильне, виразне, чітке).</p> <p>Поступове формування навичок роботи з текстом (читання з розумінням, аналіз змісту, визначення головної думки, пошук відповідей на запитання тощо).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Письмо</p> <p>Розвиток графічних вмінь та навичок.</p> <p>Переказ (70–80 слів). Диктант (50–70 слів).</p> <p>Складання плану переказу за допомогою вчителя.</p> <p>Формування навичок самоконтролю та самоперевірки.</p> <p>Основи редагування письмового тексту.</p>	<p>знаків);</p> <ul style="list-style-type: none"> • читає зі швидкістю 50–70 слів за хвилину; • розуміє нескладні автентичні різнопланові тексти (вірші, тексти пісень, оголошення), написи (вивіски, цінники, адреси); • розуміє мову ігор, загадок, скоромовок. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пише зі швидкістю 20–30 знаків за хвилину; • правильно пише слова з вивченими орфограмами; • розрізняє на письмі буквосполучення, що передають один звук, і фонемі, які відповідають різним звукам; • пише на слух слова, словосполучення, прості речення та короткі тексти (4–6 речень); • пише переказ почутого, прочитаного, за малюнком; • пише під диктовку; • редагує текст (у межах вив-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	ченого); • вмiє написати листiвку-вiтання.

МОВНА ЛІНІЯ

(26 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> • Текст Поширення поняття про текст. Тема і головна думка тексту. Структура тексту. Заголовок. Абзац. Типи текстів (розповідь, опис, міркування). Синтаксис Поширення поняття про речення. Головні та другорядні 	<ul style="list-style-type: none"> Учень: <ul style="list-style-type: none"> • диференціює зв'язний текст та розрізнені за змістом речення; • визначає тему і головну думку тексту; • вмiє дiлити текст на складовi; • пiдбирає заголовок; • видiляє абзаци; • розрiзняє тексти за жанром; • редагує текст у межах вивченого. Учень: <ul style="list-style-type: none"> • складає прості речення різного типу; • вмiє розрiзняти типи речень

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>члени речення.</p> <p>Типи речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні, окличні).</p> <p>Питальні речення (з питальним словом; з питальною часткою).</p> <p>Загальне уявлення про порядок слів.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">Морфологія</p> <p>Загальне уявлення про граматичні ознаки частин мови.</p> <p>Формування вміння знаходити частини мови в тексті.</p> <p>Вживання іменників. Відмінки та число іменників (повторення та розширення поняття про морфологічні ознаки іменника).</p> <p>Види іменників (власні й загальні назви).</p> <p>Прикметник.</p> <p>Число прикметників (повторення та розширення).</p> <p>Повторення поняття про</p>	<p>за метою висловлювання;</p> <ul style="list-style-type: none"> • дотримується регламентованого порядку слів у реченні; • розрізняє головні та другорядні члени речення; • дотримується правил пунктуації. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • диференціює частини мови (в межах вивченого); • правильно відмінює дієслова усно та на письмі; • правильно відмінює іменники, порядкові числівники і прикметники; • лічить до 100; • відтворює морфологічний аналіз.

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>дієслово: розпізнавання дієслів у тексті. Особа і число дієслова.</p> <p>Спостереження за формами часу дієслова у тексті:</p> <ul style="list-style-type: none"> – теперішній; – майбутній; – минулий. <p>Повторення та розширення поняття про числівник (кількісні й порядкові числівники). Кількісні числівники (1–100).</p> <p>Поширення поняття про займенник. Вживання різних форм займенників у мові. Особові займенники.</p> <p>Післяйменник.</p> <p>Поняття про прислівник.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • <p>• Фонетика</p> <p>Повторення та поширення поняття про звуки і букви.</p> <p>Вимова і правопис.</p> <p>Формування навичок подолання діалектних відхи-</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає букви алфавіту та їх звукове значення; • розрізняє голосні й приголосні звуки; • розрізняє тверді й м'які

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>лень на фонетичному рівні.</p> <p>Загальне уявлення про звукові зміни. Вимова, правопис і перевірка написання ненаголошених голосних.</p> <p>Вимова, правопис і перевірка написання глухих/ дзвінких приголосних.</p> <p>Правила наголошення.</p> <p align="center">•</p> <p align="center">• Лексика</p> <p>Значення слова:</p> <ul style="list-style-type: none"> – однозначні й багатозначні слова; – пряме й переносне значення слів; – синоніми; – антоніми. <p>Формування навичок подолання діалектизмів на лексичному рівні.</p> <p>Основи роботи зі словниками:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правописний словник; – двомовний словник. 	<p>приголосні;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє глухі й дзвінкі приголосні; • робить звуковий та звуко-буквений аналіз слів; • моделює звуко-складову структуру слів; • знаходить у тексті слова без наголосу та вміє пояснити вимову та правопис енклітик та проклітик (ненаголошених слів). <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє значення слів; • розрізняє пряме й переносне значення слова (в рамках вивченого); • розрізняє антоніми та синоніми; • знає принципи користування двомовним словником.

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

•
• **Будова слова**

Будова слова (розширення і повторення).

Словотвір:

- споріднені слова;
- похідні слова;
- вимова і правопис частин слова.

•
• **Соціокультурна лінія**

Тематика:

1. Усна народна творчість. Гагаузькі народні та літературні казки, легенди, вірші, обрядові пісні, скоромовки, загадки, прислів'я.

2. Рідний край. Моє місто, село.

3. Осінь. Календар. Твори класичної і сучасної дитячої літератури про природу восени.

4. Життя в родині. Ставлення дитини як члена

Учень:

- визначає споріднені слова;
- визначає структуру слова;
- розрізняє похідні й непохідні слова;
- практично використовує знання принципів побудови та правила роботи з правописним словником.

Учень:

- розуміє сюжет і переказує зміст прочитаних в класі або самостійно казок, легенд (2–3 твори), знає прізвище автора та головних героїв літературних казок; виразно читає (6–7 віршів) та декламує напам'ять вірші (2–3 вірша за вибором вчителя або учнів), розуміє зміст обрядової пісні (2–3), розповідає напам'ять скоромовки (2–3), загадки (3–4), прислів'я (2–3);

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>родини до рідних, родинні зв'язки, традиції. Стосунки між батьками і дітьми. Поняття про національні особливості, родовід.</p> <p>5. Шкільне життя. Учні нашого класу. Мій приятель. Висвітлення теми дружби в літературних творах.</p> <p>6. Зима. Зимові свята. Твори класичної і сучасної дитячої літератури про природу взимку.</p> <p>7. Мій дім. Мої колекції. Розпорядок дня.</p> <p>8. Весна. Казки, оповідання, легенди про красу природи, ставлення людини до природи, турбота про її збереження. Гагаузькі весняні звичаї та обряди.</p> <p>9. Книга – джерело знань. Твори гагаузьких письменників про книгу, її роль у житті людини, про школярів, про ставлення до навчання, вчителів.</p> <p>10. Подорож до Комрата.</p> <p>11. Літо. Твори різних лі-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє жанри літературних творів за їх особливостями (казка, легенда, вірш, оповідання, жарт, байка, прислів'я, загадка); • переказує зміст рекомендованих вчителем для читання творів гагаузьких письменників, присвячених місту, селу, родині; • вільно використовує у власному мовленні вивчені за тематичними групами слова (назви спорідненості, рис характеру людини), а також слів, що відображають специфіку матеріальної гагаузької культури та культури гагаузів, які мешкають на території України; • розуміє і переказує зміст творів, присвячених шкільному життю, відношенню до вчителів, ровесників, друзів; • під керівництвом вчителя, а також самостійно скла-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>тературних жанрів про природу влітку.</p>	<p>дає власні висловлювання про вшанування гагаузьких народних звичаїв, обрядів у сучасному житті гагаузів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • відтворює зміст вивчених творів гагаузької дитячої літератури, знає прізвища їх авторів; • розуміє роль книги у житті людини, розрізняє види книжок та їх призначення, а також їх структурні елементи ; • володіє елементарними країнознавчими відомостями, вільно розповідає про пам'ятники Комрата; • використовує набуту інформацію у власному мовленні.

4 клас

Сучасна гагаузька літературна мова

70 год. на рік, 2 год. на тиждень

(в тому числі: 6 годин – для повторення та узагальнення вивченого на початку і наприкінці навчального року; 4 резервні год.)

- **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ**
(34 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<ul style="list-style-type: none">• Аудіювання Розвиток умінь і навичок аудіювання. Аудіювання незнайомого художнього тексту (2–3 хв.). Аудіювання незнайомого науково-популярного тексту (1–2 хв.). Розвиток образного мислення. Розвиток уваги та пам'яті. Формування і розвиток навичок розуміти мовлення носіїв літературної мови. Розуміння змісту тексту за	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• розуміє усне мовлення вчителя: завдання, прохання, інструкції тощо;• розуміє усне мовлення однокласників;• розуміє короткі тексти (до 8 речень): оголошення, діалоги, вірші, пісні тощо;• сприймає і розуміє аудіо-записи висловлювань носіїв літературної мови, що звучать у повільному темпі (1–1,5 хв.); аудіотексти, що містять до 2 % невідомих

Зміст навчального матеріалу

допомогою контексту, мовної здогадки на основі засвоєного мовного матеріалу та власного мовного досвіду учнів.

•
• **Говоріння**

Монологічне мовлення:

- зв'язне висловлювання (повне, розгорнуте, завершене) обсягом 7–8 речень;
- переказ тексту;
- опис певних подій;
- опис явищ та об'єктів.

Діалогічне мовлення:

- складання діалогів за схемами: діалог-обмін думками, діалог-домовленість, діалог-розпитування;
- обсяг висловлювання кожного співрозмовника – 4–5 реплік;
- рольові ігри за темою;
- інсценування прочитаного тексту.

Подолання діалектних відхилень в усній мовленнєвій практиці (в межах вивченого).

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

слів і окремих граматичних явищ, про значення яких можна здогадатися з контексту або за допомогою рідної говірки.

Учень:

- робить короткі повідомлення;
- розповідає про певні події;
- переказує зміст прочитаного або прослуханого тексту;
- описує явища та об'єкти;
- вміє переконати співрозмовника в чомусь;
- висловлює свою думку та своє ставлення до предмета мовлення;
- правильно і швидко реагує на репліку співрозмовника реактивною реплікою;
- створює діалог у стандартних ситуаціях спілкування;
- створює мікродіалог, виступаючи у певних ролях;
- чує й виправляє помилки у власній усній мовленнєвій практиці.

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

•
• **Читання**

Розвиток навичок свідомого читання.

Методи та прийоми читання:

- вголос або мовчки;
- читання ланцюжком;
- вибіркове;
- в особах;
- переглядання тексту для відповіді на запитання;
- читання з певним завданням (граматичним або літературним).

Формування вміння робити висновки за змістом прочитаного, про розкриття автором теми, зображення подій і героїв.

Формування інтересу до читання.

Виховання емоційного ставлення до літературних творів.

•
• **Письмо**

Удосконалення письмового мовлення.

Види письмових робіт:

Учень:

- виразно читає вголос згідно з орфоепічною нормою (наголос, редуція голосних, асиміляція приголосних, інтонування);
- читає вголос та мовчки з повним розумінням (обсяг тексту – до 500 друкованих знаків);
- читає зі швидкістю 80–90 слів на хвилину;
- розуміє нескладні автентичні різнопланові тексти (вірші, тексти пісень, оголошення), написи (вивіски, цінники, адреси);
- розуміє мову ігор, загадок, скоромовок;
- читає текст, що містить невідомі (до 1 %) і нові (до 1 %) слова, з використанням двомовного словника.

Учень:

- записує на слух слова, словосполучення, речення та короткі тексти (до 6–8 речень);

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>– диктант (40–50 слів); – переказ (40–70 слів); – твір (50–70 слів).</p> <p>Правила редагування тексту (в межах засвоєних мовних знань і мовленнєвих умінь і навичок).</p> <p>Розвиток навичок самоконтролю та самоперевірки.</p> <p>Подолання діалектних відхилень у письмовій мовленнєвій практиці учнів (у межах вивченого).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • пише зі швидкістю 25–35 знаків на хвилину; • пише диктанти різних типів; • описує предмет, особу, явище; • вміє оформити лист, листівку-вітання; • пише короткий переказ прочитаного, почутого, за малюнком або серією малюнків; • редагує текст самостійно або за допомогою правописного словника; • знаходить і виправляє помилки у власній письмовій мовленнєвій практиці (в межах вивченого матеріалу).

МОВНА ЛІНІЯ

(26 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> • Текст <p>Розвиток уявлень і знань про текст.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вміє знаходити ключові слова;

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Розвиток умінь визначати тему тексту.</p> <p>Розвиток уміння добирати заголовки.</p> <p>Узагальнення знань про будову і типи текстів.</p> <p>Розширення уявлень про види текстів: художній, науковий.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Синтаксис</p> <p>Поширення знань про речення.</p> <p>Головні члени речення (підмет і присудок).</p> <p>Поняття про другорядні члени речення (додаток, означення, обставина).</p> <p>Поняття про однорідні члени речення.</p> <p>Складне речення (загальне уявлення).</p> <p>Сполучники (ама, хем, йада, оса, да, йа).</p> <p>Поняття про пряму мову. Авторська мова.</p> <p>Звертання.</p> <p>Пунктуація.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • визначає тему та головну думку тексту; • розрізняє науковий і художній тексти; • редагує текст шляхом скорочення, заміни, додавання, переміщення (в рамках вивченого). <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • складає прості речення; • розрізняє типи речень за метою висловлювання; • дотримується регламентованого порядку слів у реченні; • розрізняє головні, другорядні, однорідні члени речення; • утворює складні речення за зразком; • розрізняє пряму та авторську мову; • дотримується правил пунктуації (в рамках вивченого матеріалу).

Зміст навчального матеріалу

Елементарні поняття про синтаксичний аналіз речення.

•
• **Морфологія**

Загальне поняття про частини мови.

Роль частин мови у творенні граматичних форм слів.

Іменник, його загальне значення, питання, на які він відповідає.

Іменники – назви істот та неістот.

Зміна іменників за числами.

Відмінки. Загальне поняття про відмінювання іменників.

Назви відмінків, їх скорочений запис, відмінкові питання.

Іменник у реченні.

Прикметник, його загальне значення, питання, на які він відповідає.

Число прикметника.

Однина та множина прикметника. Прикметники, що

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Учень:

- розрізняє назви істот та неістот;
- вмє правильно відмінювати дієслова усно і на письмі;
- вмє правильно відмінювати іменники, займенники, числівники;
- лічить до 1000;
- диференціює часи дієслова (в рамках вивченого);
- вживає дієслова у позитивній, питальній, заперечній формах;
- утворює дієслова від іменників і прикметників;
- розрізняє займенники у реченні;
- розрізняє прикметники у реченні;
- визначає число прикметників;
- робить морфологічний аналіз слова.

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>виступають у ролі іменника.</p> <p>Прикметник у реченні.</p> <p>Займенник.</p> <p>Особові займенники (bän-biz, sän-siz, o-onnar) та їх змінювання.</p> <p>Відмінювання особових займенників в однині та множині.</p> <p>Роль займенників у реченні.</p> <p>Дієслово, його загальне значення, питання, на яке воно відповідає.</p> <p>Неозначена форма дієслова.</p> <p>Зміна дієслова за часами, особами, числами.</p> <p>Стан дієслова.</p> <p>Особові закінчення дієслів теперішнього часу.</p> <p>Особові закінчення дієслів у минулому часі.</p> <p>Особові закінчення дієслів у майбутньому часі.</p> <p>Роль дієслова в реченні.</p> <p>Загальне поняття про числівник.</p> <p>Кількісні й порядкові чис-</p>	

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>лівники у межах 10 (без термінів).</p> <p>Загальне поняття про прислівник.</p> <p>Поняття про післяйменик. Вживання післяймеників для зв'язку слів у реченні.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Фонетика</p> <p>Система голосних і приголосних звуків.</p> <p>Алфавіт.</p> <p>Поділ слів на склади. Ознаки поділу слів на склади.</p> <p>Багатоскладові слова.</p> <p>Наголос.</p> <p>Орфоепічні норми. Поняття про орфоепічні словники.</p> <p>Розвиток навичок подолання діалектних відхилень на фонетичному рівні.</p> <p>Виправлення помилок, що зроблені під впливом ненормативного вимовляння.</p> <p style="text-align: center;">•</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вміє враховувати на письмі чергування звуків; • дотримується норм літературної вимови та правил правопису (в рамках вивченого); • вміє фіксувати діалектні відхилення у власній мовленнєвій практиці та в мовленні оточуючих (у рамках вивченого).

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Лексика</p> <p>Слово та його лексичне значення.</p> <p>Тематичні групи слів.</p> <p>Найуживаніші усталені вирази.</p> <p>Багатозначність слів. Пряме та переносне значення слова.</p> <p>Синонімічні та антонімічні пари слів.</p> <p>Переклад слів з української (російської) мови гагаузькою і навпаки.</p> <p>Словники різних типів (тлумачні, перекладні, орфоепічні).</p> <p>Будова слова</p> <p>Будова слова (розширення та повторення)</p> <p>Основа та закінчення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає лексичне значення слова; • змінює значення слова залежно від зв'язку з іншими словами у реченні; • правильно, доречно вживає слова й усталені вирази; • визначає пряме та переносне значення слова; • добирає і пояснює лексичне значення синонімів і антонімів, добирає синонімічні й антонімічні пари слів; • вміє користуватися словниками різних типів, перекладати слова з української (російської) мови гагаузькою і навпаки. <p>- вміє робити аналіз будови слова;</p> <p>- знаходить у тексті спільнокореневі та складні</p>

<p align="center">Зміст навчального матеріалу</p>	<p align="center">Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>Знаходження корня та закінчення у слові.</p> <p>Повторення та закріплення знань про спільнокореневі слова.</p> <p>Словотвір:</p> <ul style="list-style-type: none"> - споріднені слова; - складні слова; <p>Основні роботи зі словниками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - орфографічний словник; - двомовний словник. <p align="center">•</p> <ul style="list-style-type: none"> • Соціокультурна лінія <p><i>Тематика:</i></p> <p>1. Усна народна творчість. Гагаузькі народні та літературні казки, легенди, байки, дитячі народні ігри, пісні, скоромовки, лічилки, прислів'я, загадки. Казки, байки народів світу.</p> <p>2. Рідний край. Моє місто, село. Транспорт у місті.</p>	<p>слова;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє підкреслити основу слова; - знаходить корінь та афікс; - визначає споріднені слова; - правильно записує складні слова; - практично використовує знання принципів побудови та правила роботи з орфографічним словником; - знає принципи користування двомовним словником. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно користується знаннями про гагаузьку усну народну творчість, а також знаннями, які відображають специфіку гагаузької культури і культури гагаузів, які проживають на території України (учні вчать напам'ять 8–10 віршів, 2–3 уривки з вивчених творів, 3–4 загадки, 3–4 прислів'я,

<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>
<p>3. Природа восени. Назви днів тижня, місяців в українській (російській) та гагаузькій мовах. Народні прикмети про осінь. Осінній ліс.</p> <p>4. Моя родина. Мої батьки. Дитина як член родини, ставлення до рідних і близьких людей, сімейні традиції, культура спілкування. Професії батьків.</p> <p>5. Світ захоплень дитини, дитячі розваги.</p> <p>6. Природа взимку. Зустріч свята св. Миколая, святкування Різдва Христового, Нового року. Народні традиції і звичаї святкувань. Турбота людей про тварин, птахів узимку.</p> <p>7. Мій дім. Домашня праця.</p> <p>8. Весна. Великдень.</p> <p>9. Гагаузькі письменники – дітям (твори гагаузьких письменників та поетів М. Танасоглу, Д. Танасоглу, М. Бабоглу, М. Кьося, Т. Арна-</p>	<p>1–2 народні пісні);</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє і переказує твори гагаузьких авторів, присвячених місту, селу; • використовує у власному мовленні тематичні групи слів (назви транспортних засобів, днів тижня, місяців, назви професій), а також слів, що відображають специфіку гагаузької матеріальної культури; • розуміє і переказує зміст художніх творів, присвячених дитині, родинним зв'язкам, сімейним традиціям; • розповідає про гагаузькі народні звичаї, обряди, народні прикмети; • розповідає про твори гагаузької дитячої літератури, їх авторів; • розрізняє навчальну, художню та довідкову літературу, має уявлення про жанрове і тематичне багатство книжкових фондів; • розпізнає автора за урив-

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<p>ут, І. Кіор, Т. Сюрма, Т. Маріноглу, Т. Занета, К. Василюглу та ін.).</p> <p>Моя улюблена книжка.</p> <p>10. Розповідь про видатного гагаузького діяча Михайла Чакіра.</p> <p>11. Літо. На пошті. Розмова по телефону.</p>	<p>ком тексту, назвою твору, а також вміє знаходити інформацію про їх назви, автора;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміється на оформленні книжки (обкладинка, корінець, сторінка, текст, нумерація сторінок, ілюстрації, зміст).

1 sınıf

Aazdan kurs

70 saat yılda, 2 saat aftada

(bunun içindän: 3 saat tekrar hem kaaviletmäk bilgileri yılın bitkisindä; 4 saat ta rezervada)

- **LAFETMÄK ÇİZGİSİ**
(40 saat)

<i>Üürenmäk programının içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üürenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">• Seslemäk hem annamak Seslemäk hem annamak. Programa temalarına görä literatūra leksikasını seslemäk hem annamak. Literatūra dilindä annamaa lafları hem kısa annatmaları (masal, annatma, peet, bilmeycä, söleyiş). Üüredicinin soruşlarını annamaa hem cevaplamaa. Fonetika hem leksika uurunda literatūra hem dialekt laflarını ayırmaa.	<p>Üürenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• hızlı annamaa deeni läözım annasın hem bilsin lafların maanalarını;• temel lafları läözım bulsunar;• cevap verer sıradan soruşlara;• becerer üüredicinin kolay soruşlarını annamaa hem yapmaa;• 3–4 cumledän kurulu kısa annatmaları sesler hem annêr.

Üörenmök programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">Lafetmök</p> <p>İlerletmök lafetmenin becermöklerini.</p> <p>Zenginnetmök uşakların laflıklarını hem aazdan onnarı kullanmak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – natura, resim yardımınan; – yazdırmanın açmasını ana dilindä yada ukraina (rus) dillerindä; – üöredicinin ardına lafları yada lafbirleşmelärini tekrarlamak. <p>Dialog formasında üörenmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> – düzmää aazdan dialogları “soruş-cuvap” shemasına görä (temaya, örnää, kendi bilgilirinä görä); <p>Monolog formasında üörenmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sıradan düz cumlä kurmaa örnää görä, yada kendi başına; – süjet örneklärinä görä 	<p style="text-align: center;">Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lafları hem lafbirleşmelerini artikulyaşıyaya görä dooru söyler; • intonaşıyaya görä türlü cumlelerin kuruluşunu bulêr; • üöredicinin soruşlarına cuvap verir; • temaya görä kısa cumlelär kurêr; • biler nasıl demää saa ol, bişey sormaa, kayıllık getirmää - getirmemää; • dialog götürer (herbir kişi 2–3 replika kurması lââzım becersin). • belli konularda kısa annatmalar kurmaa; • 4–5 şiir annatmaa ezberä; • predmetleri hem olmaları gösterer; • annadêr işidän, yada üörediciylän okunan annatmayı • resimä bakarkana kısa annatma kurêr (3–4 cumlä); • kıسادan annadêr tekstı, ani

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
aazdan kısa annatmalar kurmaa; – aazdan annatmaa kısacık tekstı.	işitti.

DİL ÇIZGISI

(23 caat)

<i>Üörenmök programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">•• Tekst<p>Tekstin annaması için sıradan maanaların hem nişan-nıklarının praktikada yapılması:</p><ul style="list-style-type: none">– tema hem temel laflar;– annatmanın baş fikiri;– tekstin kuruluşu.•• Sintaksis<p>Sintaksisä görä sıralamak sıradan lafları.</p><p>Benimsemök praktikada annamakları ne türlü olêr cumlelär (annatma, soruş, açıklama, şaşma).</p><p>Annatmada lafların sıralanması.</p><p>Cumledä hem lafbirleşmesindä lafların kurulması. Aderliklerlä lafbirleşmelerin kurulması hem annatmada lafların sıralanması.</p><p>Aderliklär.</p>	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• sesler teksti da annêr onu;• kısından annadêr sesleyän teksti;• temel laflarlan soruşlara yada resimä bakarak teksti becerer kurma. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• ayırêr cümleleri sölemek neetinä görä;• cumledä lafların kurulmasını sıralêr;• sıralêr yada sayarak kurêr lafbirleşmesini;

Üörenmäk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<ul style="list-style-type: none"> • Morfologiya Başlamakta aderliklär için bilgi hem onun morfologiya nişannarı: sayı, hallar. Adlıklar için bilgi hem onun morfologiya nişannarı: sayı, hallar. Benimsemäk praktikada sayılmakların manasını. Aazdan annatmada türlü sayılmakları kullanmak. Sayılmakların türlü formaları. 1–10 kadar sayılmakların sıralanması. İşlik. İşliklerin sıralanması, küçük tekstlerä görä şindiki, geçmiş hem gelecek zamanın 	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ayırêr söz paylarını sayıca lafetmedä; • aazdan düzer söz payların çokluk sayısını • uurlaştırêr işliin formalarını; • dooru kullanêr aderlikleri.

Üörenmök programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>sıralanması.</p> <p>Aderlik. Aderliklerin lafların arasında bulunması. İlk bilgilär aderlik için.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • Fonetika <p>Bütün bilgilär ana dilin sesleri için (vokal hem konson).</p> <p>Sölemök vokal seslerini urguya görä.</p> <p>Kayıllık etmää urguları literatūra normalarına görä.</p> <p>İntonaşıää görä dooru sölemää nişannı cumleleri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • Leksika <p>Lafların maanası.</p> <p>Dilin etiketi.</p> <p>Temalara görä lafların bölükleri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • • Soşıokultura çizgisi 	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dooru söler lafları; • dooru koyer urguyu; • dooru koyer intonaşıyayı; • literatūra dilinin hem halk yaratmaların arasında diişilmekleri tanêr; • işider hem doorudêr yannişlıkları, angıları var dialektlerdä. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanêr lafların maanalarını(üöredicini yardımınnan,kendi bilgilerinä gürä); • kullanêr lafları hem lafbirleşmelerini temaya görä, angıları taa zenginneder aktiv sözlüü; • kullanêr bütün etiket formalarını. <p>Üörenici:</p>

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p><i>Konu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aazdan halk yaratmaları (masallar,türkülär, peetlär, bilmeycelär, söleyişlär,hızlısölemeklär). 2. Ana taraf. Benim kasabam, küüyüm. Bizim klasımız. Okulun predmetleri (avadanlıkları). 3. Tabiat. Güz. Aftanın günneri. Ayın, yılların adları. Renklerin adları.Zarzavatların hem meyvaların adları 4. Benim memleketim. 5. İnsan. İnsanın güüdesi. Hijiyena. 6. Uşakların oynunnarı. Sevgili oyuncakları, kolektiyaları. 7. Tabiat kışın. Kış yortuları (Ay Nikolay günü. Yeni yıl. Ev hem yabancı kuşların, hayvannarın adları. Düşünmāk hayvannar için kışın. 8. Benim evim. Mebellerin adları. 9. Tabiat ilkyazın. Paskellä. 10. Yazıcılar uşaklara. 11. Tabiat yazın. 	<ul style="list-style-type: none"> • sesler hem annêr gagauz dilindä gagauz hem başka halkların masallarını, bilmeycelärini, söleyişlerini, hızlısölemeklerini),annatmad a söyler masaların adlarını, başkahramannarın adlarını hb.); • annadêr ezberä kısa şiiri, bilmeyceläri, söleyişleri; • kullanêr temalara görä lafların bölüklerini (gün, afta, yılın zamannarı, ayları, renkleri, meyvaleri hem zarzavatları, ev hem yabancı hayvannarı,kuşları insanın güüdesinin kısımnnarı, okulun donaklıını hem lafları, angıları gösterer gagauz kültürünün speţifikasını hem gagauzların kültürasını, angıları yaşêrlal Ukrainada. • kurêr aazdan kısacık annatma, halkın adeetleri için, halk hem aylä adeetlerinin kurulması için; • sesler hem annêr ana dilindä gagauz uşak literaturası için, o şiirlerin

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
Daada,parkta gezinti.	adlarını hem avtorları tutêr aklında; • kurêr aazdan kısa annatma programaya görä.

2 sınıf

Üörenmök okumaa/yazmaa hem lafetmenin ilerlemesi

70 saat yılda, 2 saat aftada;

(bunun içindän: 6 saat tekrar hem kaaviletmök bilgileri üörenmek yılın çeketmesindä hem bitkisindä; 4 saat ta rezervada)

-
-
- LAFETMÖK ÇİZGİSİ
(34 caat)

<i>Üörenmök programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörencilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">• Audirovaniye Audirovaniyenin gelişmesi için sınaştırmalar. İlerletmää becermekleri ayırmaa, annamaa hem tanımaa sık kullanan lafları. Eni lafların taa hızlı akılda kalması için lafların, lafbirleşmelerin, cumlelerin seslenmesi (aydırovaniye). İlerletmää üörencilerin becermeklerini ayırtma literatūra dilini dialektlafetmesindän (leksika	Üörenici: <ul style="list-style-type: none">• sesler hem annêr üüredicinin annatmasını (yalvarmak, komentar, soruş, iş hb.);• programanın temalarına görä lafetmektä kullanêr cümleleri hem kısa tekstleri (6 cumlä);• annêr bildirmeyi, dialogu, şiirleri, türküläri, bilmeyceläri hem dilkırmakları);• yapêrlar üüredicinin buyrumaklarını;• becerer ayırtmaa sözleşmekleri literatūra

Üörenmök programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>hem fonetika uurunda).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Lafetmök</p> <p>Yalnız lafetmök. İlerletmök lafetmenin becermeklerini. Becermää dooru annatmaa ne işittin ya da ne okudun. Kurmaa aazdan baalantılı yalnız lafetmäyi (4–6 cümlä). Annatmaa ezberä şiir (5–8 cimlä). Dialog annatması. İlerletmää becermäkläri dialog lafetmesindä. Annamak kısa aazdan dialogların içindekilerini. Üörenilen temaya görä yardım etmää annamaa dialog lafetmäsinä. Dialog-soruş (2–3 karşı fikir iki taraftan da).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Okumak</p> <p>Alfavit için annamak.</p>	<p>dilinda hem dialektları(fonetika hem leksika uurunda)</p> <ul style="list-style-type: none"> • cuvap verer soruşlara, angıları ister cuvap “ölä/diil ölä” yada başka düz cuvap. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hazırlêr kısa haberlär; • tanıdêr kendini, dostlarını, anasını, babasını hb.; • yalvarêr affetmök yada izin ister; • yalvarêr tekrarlamaa, annatmaa yada annamadıını çevirmää; • kurêr türlü annatmalar resimä görä; • kurêr türlü soruşlar; • üöredicinin hem dostların replikasına cuvap eder; • dialog yapêr; • şüküreder, kayıllık getirer/kayıllık getirer, sevinmeliini bildirer, af diler, yardım ister hb. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanıyer hem söyler bukvaları

Üörenmök programının içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>Gagauz alfavitinnän tanışmaa. Karşılaştırmaa gagauz hem ukraina (rus) alfavitlerinnän, bukvaların sıralanması, sayısını bakmaa.</p> <p>Seslär hem bukvalar.</p> <p>Okumaa lafları, lafbirleşmelerini, cumleleri hem kısa tekstleri (250-300 tiparlı nışan).</p> <p>Annamaa okuduunu (resimnerin yardımınnan, dil materialınnan, ana dilindä olan laflarlan).</p> <p>Seslän hem susarak okumaa deeni becermää okumaa bir minutta 25–30 laf.</p> <p>Yapmaa analiz tekstä (soruşların yardımınnan).</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Yazmak</p> <p>Tiparlı hem yazma bukvaların maanaları.</p> <p>Gagauz bukvaların yazılması için ilerletmää sınaştırmaları.</p> <p>Küçük hem büyük bukvaların, lafların, cumlelerin yazılması için ilerletmää sınaştırmaları.</p>	<p>hem laf kuruluşlarını gagauz alfavitindä;</p> <ul style="list-style-type: none"> • okuyer kısımnarı, ayırêr urgulu kısmı; • okuyer lafları, lafbirleşmelerini hem kısa tekstleri; • seslän okuyer (demekli, orfoêpik normalarına görä); • okuyer kendi kendinä; • Annadêr ne ani okudu hem kendibaşına soruşlara cuvap verer; • bulêr tekstın içindä cuvap soruşlara. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanêr tiparlı hem yazılı bukvaları; • yazêr, kopiya yapêr laflara hem cumlelerä; • hızlı yazêr 15–20 laf minutta; • yazêr işidilmiş kısımnarı, lafları; • yazêr diktant lafları, lafbirleşmeleri,

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<p>Diktantin yazılması (35–40) laf.</p> <p>Öncedän haber vermäa farkı gagauz hem ukraina (rus) dillerinin grafika sistemnerin arasında.</p>	<p>cümleleri, tekstleri;</p> <ul style="list-style-type: none"> • yapêr kopiya laflara hem cumlelerä, yazılmış hem tiparlı örneklerdän; • yazêr dooru kurallara görä; • doorudan yazılmışı söleyerek kontrol yapêr.

DİL ÇIZGISI

(26 caat)

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">• Tekst</p> <p>Tekrarlamak bařlantı bilgileri tekst için.</p> <p>Yardımcı laflarlan teksti hem cumleleri kurmaa. Tekstin içindä cümlelerin sınıřları.</p> <p>Lafbirleřmeleri hem cumlelär. Örnäa görä lafbirleřmelerinin sıralanması.</p> <p>Temayı, tekstin bař konusunu tekrarlamak.</p> <p>Tekstin bař fikiri.</p> <p>Teksttä anatar laflar.</p>	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • örnäa görä kurêr baalantı laflarını; • bulêr teksttä cumlelärin bitkisini • payeder cumleleri baalantılı laflara; • kurêr cumlä yada tekst yardımcı laflarlan.

**Üörenmök programanın
içindekileri**

•
• **Sintaksis**

Lafbirleşmenin maanası.

Cumlelär.Cumlelerin

kurulması modellerä görä.

Cumlä shemalarına görä
tekrar.

Nışannarın koyulması hem
yazılması. Nışannarın kurul-
maları.

Geniş maana tekst için.

Ayırı tanımaa teksttä
cümleleri söylemek neetinä
görä,cumledä lafbirleşmelärin
annaşılması.

•
• **Morfologiya**

Geniş maana adlık için.

Adlıkların sayıları hem halları.

Adlıkların sayılara görä
diişilmesi (birlik hem çokluk
sayıları). Adlıkların hallalara
görä diişilmesi (hallanması).

İşlik. Annamaa işlik
için,onun diişilmesi

Aderlik. Praktikada anna-

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

Uşaklar:

- annêêr nışannarı cumlenin bitkisindä;
- kurêr lafbirleşmelerini hem ayırêr onnarı formaya görä;
- tanıyer tekstı strukturaya görä (baaşlantı bilgilär),(annatma,yazdırma, fikirlemä)
- düzer lafbirleşmelerini hem cümleleri shemaya görä hem kendi başına;
- yapêr shema cumleyä;
- dooru kullanêr yazmakta üörenmiş nışannarı (nokta, virgül, soruş hem şaşma nışannarı).

Üörenici:

- ayırêr birlii hem çokluu adlıklarda, nışannıklarda, işliklerdä, aderliklärä,
- sayı 30;
- dooru diiştirer adlıkları hem işlikläri.
-

**Üörenmāk programanın
içindekileri**

maa aderlik için. Üz aderlikleri.

Üz aderliklerin hallanması.
Geniş bilgi sayılar için.

•
• **Fonetika**

Gagauz alfabeti.

Seslär hem bukvalar.

Lafların sesli kuruluşu.

Vokal hem konson seslär
(sölemäk hem yazmak).

Urgu. Urganun nişanı.

Seslerin diişilmesi (vokal-
ların diişilmesi).

• **Leksika**

Bukvanın diişilmesine görä
lafın maanasının diişilmesi.

Köklü lafların maanaları.

Birmaanalı hem çok manalı
laflar hem lafbirleşmeleri.

Zıt maanalı laflar.

Ononim laflar.

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

Üörenici:

- tanêr gagauz alfabetini kendi başına;
- paylaşırêr lafları alfavitä görä;
- işider, ayırêr konson hem vokal seslerini;
- yapêr ses bukva hem sesli analiz laflarda;
- düzer ses-kısım lafların strukturasını hem bulêr urgulu kısmı laflarda;
- becerer dooru intonaşıya yapmaa

Üörenici:

- annêr lafın demesini bukvanın diişilmesindä,
- ayırêr bütün köklü lafları, çok demekli lafları hem lafbirleşmelerini;
- ayırêr lafları zıtlık demesinä görä, omonim lafları;

**Üörenmāk programanın
içindekileri**

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

•
• **Lafın kuruluşu**

Geniş bilgi lafın kuruluşu için: kök, afiks.

Lafın kısımna daatılması.

Lafın geçirilmesi sıradan sıraya, onun kuralları.

Nışannıkların kurulması için afikslerin kullanılması.

Afikslerin kullanılması.

•
• **Soñiokultura çizgisi**

Konular

A.....n

1. Aazdan halk yaratmaları (masallar, türkölär, şiiirlär, bilmeycelär, sayılmaklar, söyleyişlər, dilkırmaklar).

2. Ana tarafımız. Ukrainanın devlet simbolları (bayrak, arma, milli marş). Bizim okul.

3. Güz. Tabiat güzün. Aaçların adları.

4. Vatanımız.

5. Uşakların oynannarı. Benim kafadarım. İnsanın tabeetleri.

6. Kış. Tabiat kışın. Kış

• kullanêr iki dilli sözlüü.

Üörenici:

- bulêr lafın kökünü;
- payeder lafı kısımna;
- biler geçirmää laflrı sıradan sıraya;
- biler bulmaa teksta birköklü lafları.

Üörenici:

- kullanêr aazdan halk yaratmalarında bilgileri ,kısannadêr masalları, kendi başına annadêr kısacık şiiirleri, bilmeyceleri, sayılmakları, söyleyişleri, dilkırmakları);
- Annadêr Ukrainanın simbolları için;
- kullanêr aazdan lafetmäsindä, eni lafları (aaçların adlarını, insanın tabeetlerini, imäklerin, ayakkabların, rubaların, kapların adlarını) hem lafları angıları göstererlar Ukrainada yaşayan

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>yortuları hem adeetleri.</p> <p>b) y.....d</p> <p>7. Benim evim. Üörenicinin sabaası. İmeklerin, kapların adları.Rubaların, ayakkabların adları.</p> <p>8. Ilkyaz. İlkyaz yortuları hem adeetleri.</p> <p>9. Gagauz yazıcıları-uşaklara.</p> <p>10. Gezinmāk Kievä kadar.</p> <p>11. Yaz. Yaz dinnenmesi.</p>	<p>gagauzların kulturasını.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kullanêr aazdan lafetmesindä aberleri gagauz adeetleri için; • tutêr kuralları gagauz adeetlerinä görä; • Uşak literaturasından kısa annadêr içindekilerini angılarını öncedän okumuş, biler onnarın yazıcılarını; • gösterer bilgi ana tarafı için, becerer annatmaa anmak taşları için, anmak erlär için. Kievdä- baş kasabada.; • kullanêr kabledilmiş bilgileri yalnız lafetmesindä.

3 sınıf

Şindiki gagauz literatür dili

70 saat yılda, 2 saat aftada;

(bunun içindän: 6 saat tekrar hem kaaviletmäk bilgileri yılın çeketmesindä hem da bitkisindä; 4 saat ta rezervada)

-
-
-

- **LAFETMÄK ÇİZGİSİ**
(34 saat)

<i>Üörenmäk programının içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">• Audirovaniye İlerletmäk becermekleri hem sınışları aydirovaniyada (seslemektä); annamak tekstin içindekilerini kontekstin yardımınan; annamak tekstin içindekilerini üörenilmiş lafetmäk materiallarına görä; annamak tekstin içindekilerini kendi bilgilerin yardımınan gagauz dilindä lafedän üörenicilärlän.	Üörenici: <ul style="list-style-type: none">• annêr üüredicinin annatmasını;• annêr kısa tekstlerin içindekilerini (6–7 cümlä);• annêr monolog hem dialog tekstlerini, angıları düzülü üörenilmiş lafetmäk materiallarına görä;• annêr bütünnüklän tekstleri, angılarında var 1–1,5% bilinmedik laflar;• annêr kısa tekstläri kontekstin yada ana dilindä lafetmänin yardımınan.

Üörenmök programının içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<ul style="list-style-type: none"> • • Lafetmök İlerletmök baalantılı monologun lafetmesini; <ul style="list-style-type: none"> – aazdan lafetmök; – haberleşmök; oluşları hem obyektlerin yazdırması; – replikalar “soruş/cuvap” dialog için; – ilerletmök dialog lafetmänin sınışlarını; – koymaa soruş; – cuvap etmää replikalar; – literatura dilini üörenmök için aktiv ilginin olması hem annaşılmasında variantlı metodların kullanılmasının lâzımını. 	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • becerer orfoepik normalarına görä duygulatmaa cumleleri; • kullanêr kuralları, angıların yardımını gösterer kayıllını yada diil kayıllını lafetmök rasgelişinä görä; afedilmesini ister; • gösterer canacızgınnını, düşünmeklälerini, diil kayıllını, metedilmesini, kendi görüşünü (pozitiv/negativ); • dooru söler lafları sesli yada tutnuk konsonnarlan.
<ul style="list-style-type: none"> • • Okumak Benimsemök okumak tehnikasını (dooru sölemök grafik nişannarını). Türlü okumaklar (seslän hem kendi kendinä). Okumak çeşitleri (düz, annaşılı, dooru, duygulu, açık). Tekstlän işlemök için adım adım formalamaa sınışları (annayıpta okumak, analiz 	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • duygulu seslän okuyer, dooru koyer, urguları intonatiyaya görä; • okuyer seslän hem sessiz bütün annamaklan (teksti 350 nişannan); • okuyer 50–70 laf bir minutta; • annêr diil zor türlü tekstläri (şiiir, türkü tekstläri, bildirmök);

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>ichindekilerinä, nişannamak baş fikirini, soruşlara cuvap aramaa).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yazmak <p>İlerletmāk grafika bilgilerini hem sınışlarını.</p> <p>Annatmak (70–80 laf).</p> <p>Diktant (50–70 laf).</p> <p>Üöredicinin yardımınnan toplamaa annatmak planını.</p> <p>Kurmaa sınışları, kendi işinä kontrol yapmaa, doorutmaa yannişlıkları.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • adres, ofis yazıları; • annêr oynunnarı, bilmeycele-ri, dilkırmakları. <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yazêr 20–30 nişan minutta; dooru yazêr lafları üörenmiş orfogramalarınan; • ayırêr yazmakta bukva birleşmelerini, angıları gösterer bir ses, hem fonemaları, angılarını göstererlar başka-başka sesleri. • yazêr işidän lafları, lafbirleşmelerini, saadä cümleleri, hem kısa tekstleri (4–6 cümlä); • yazêr işidilmiş annatmayı, okumuşları, resimä görä. • Redakţiya yapêr teksta(üörenilmiş bilgilerin arasında) • Becerer yazmaa kiyat-kutlamak

DİL ÇIZGISI

(26 caat)

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">• Tekst<p>Tekstin maanası için bilgii genişletmāk.</p><p>Tekstin baş fikiri hem teması.</p><p>Tekstin strukturası.</p><p>Tekstin adı.</p><p>Abzaţ.</p><p>Tekstin modelleri (annatmaa, yazdırmaa, fikirlemää).</p>	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• ayırêr baalantılı teksti hem cumleleri, angıları diil baalı maanaya;• bulêr tekstin baş fikirini hem temasını;• becerer payetmää teksti;• kurêr tekstin adını;• belli eder abzaţları;• ayırêr tekstleri janralarına görä;• üörenmişä görä yapêr redakţiya tekstä.
<ul style="list-style-type: none">• Sintaksis<p>Cümlä için genişletmāk bilgii;</p><p>Cumlenin baş hem ikinci payları;</p><p>Soruş cumleläri (soruş, izin);</p><p>Cumledä lafların sıralıı.</p>	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• düzer saadä cumleläer türlü sayılarına görä;• becerer belli etmää cumleleri sölemāk neetinä görä;• becerer ayırmaa cümlelerin baş hem ikincili payarını.• kullanêr punktuaţiya kuralarını.
<ul style="list-style-type: none">• Morfologiya	<p>Üörenici:</p>

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>Bilgilär söz payları için.</p> <p>Teksttä söz paylarını bulmaa deeni bilgilerin formalaşması;</p> <p>Adlıkları kullanmak. Adlıkların kullanılması hem adlıkların sayısı (tekrarlamak hem genişletmāk bilgileri);</p> <p>Adlıkların çeşitleri (kendili hem adeetçä adlıklar).</p> <p>Nışannık.</p> <p>Nışannıkların sayıları (tekrar hem genişletmāk).</p> <p>Tekrar bilgileri işlik için.</p> <p>Tanımaa işlikleri teksttä.</p> <p>İşliklerin üzü hem sayısı.</p> <p>İşliklerin zamannarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> – şindiki zaman; – gelecek zaman; – geçmiş zaman. <p>Sayılık için tekrar hem genişletmāk bilgileri (sıra hem sayı sayılıkları).</p> <p>Genişletmāk bilgileri aderlik için. Dildä çeşitli aderliklerin kullanılması.</p> <p>Sayı sayılıklar (1–100).</p> <p>Sayı sayılıklar (sayı hem sıra sayılıklar).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • söz payların sıralanması (üörenilmiş materiala görä); • dooru diıştیره işlikleri sayılara hem üzlerä görä; • dooru hallêr adlıkları, sıra sayılıkları hem nışannıklar; • sayer 100 kadar; • yapêr morfologiya analizi.

**Üörenmāk programanın
içindekileri**

Bilgi ard laflar için.

•
• **Fonetika**

Geniletmāk bilgileri seslär hem bukvalar için.

Sölemāk hem dooru yazmak.

Fonetika uurunda dialektän çekilmää sınışların kurulmasında.

Geniş bilgi ses ayırması için.

Sölemāk, dooru yazmak, urgusuz vokalların dooru yazılmasına kontrol yapmak.

Sölemāk, dooru yazmak hem kontrol yapmak tutnuk hem sesli konsonnarın yazılmasına.

Kurallar urgu için.

•
• **Leksika**

Lafın maanası:

– Birmaanalı hem çok maanalı laflar;

– doorudan;

– sinonimlär;

– antonimlär.

Leksika hem dialektizma uurunda sınışların kolaylaştır-

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

Üörenici:

- Biler alfabetin bukvalarını hem onnarın ses maanalarını;
- Payeder sesleri vokallara hem konsonnara;
- Payeder konsonnarı yımışak hem çetin konsonnara;
- payeder konsonnarı tutnuk hem sesli konsonnara;
- yapêr ses hem bukva analizi laflara;
- bulêr tekstta urgusuz lafları hem becerer göstermää onnarın dooru sölemesini hem yazılmasını.

Üörenici:

- annêr lafların maanasını;
- payeder lafın kuruluşunu;
- ayrêr antpnimleri hem sinonimleri
- biler printüplerini nicä kullanmaa iki dilli sözlüü.

**Üörenmāk programanın
içindekileri**

ma becermekleri.

Sözlüklerin kullanılması:

- Dooru yazılması için zorluk;
- İki dilli sözlük.

•

Lafın kuruluşu

Lafın düzelmesi (genişlet-
māk hem tekrarlamak).

Lafın kuruluşu:

- bir köklü laflar;
- benzeyan laflar;
- söylemāk hem dooru yaz-
mak lafların paylarını.

•

Soñiokultura çizgisi

Konular:

1. Sözlü halk yaratmaları
(masallar, şiirlär, bilmeycelär,
sayılmaklar, söyleyişlär, dilkir-
maklar).

2. Ana tarafımız. Benim kü-
üyüm.

3. Güz. Kalendar. Büünkü
tabiat için klasika hem uşak
literaturasında yaratmalar.

4. Ayledä yaşamak. Uşaan
ayledä davranması hısımnara,
aylä baalantıları, adeetleri.
Ana-babaların hem uşakların

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

Üörenici:

- belli eder bir köklü lafları;
- nışannêr lafın struktusarını;
- ayırêr benzeyan hem ben-
zemeyan lafları;
- kolay kullanêr laf kuruluşu
bilgilerini hem orfografiya
sözlüünü.

Üörenici:

- sesler hem annadêr gagauz
hem başka halkların dilindä
masallarını, bilmeycelärini,
söleyişleri, deyimleri.
- annêr süjetleri hem annadêr
onların içindekilerini kendi-
başına yada klasta okunmuş
masalları hem legendaları
(2–3 yaratma), biler yazıcı-
ların laablarını, masalların
baş oyuncularını, duygulu
okuyer (6–7 şiir), demekli
annadêr kiyatsız şiirleri (2–3
şiir), üöredicinin yada üöre-

Üörenmāk programının içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>birbirinä davranması. Bilgi milli özelliklär için geneologiya aacı.</p> <p>5. Okul yaşaması. Bizim klasın üörenicileri. Benim kafadarım. Açıklamak dostluk konusunu türlü literatūra janralarında.</p> <p>7. Kış. Kış yortuları. Büünkü tabiat için klasika hem uşak literatürasında tabiat yaratmaları.</p> <p>8. Benim evim. Benim kolektiyalarım. Günün saat sıralıı.</p> <p>9. İlkyazın. Masallar, annatmaklar, legendalar, tabiat gözelii için insanın davranması tabiata, onu düşünmāk hem onu korumak. İlkyazın gagauz halkın adeetleri hem yortuları.</p> <p>10. Kiyat-üörenmāk sızıntısı. Gagauz yazıcıların yaratmaları kiyat için hem insanın yaşamasındaki eri için, ilgisi için üörenmää, üöredicilerä.</p> <p>11. Yollanmak Komrada.</p> <p>12. Yaz. Türlü literatūra janraların yaratmaları yaz tabiatı</p>	<p>nicinin ayırılmasına görä, annêr adeet türkülerin maanasını (2–3), annadêr kiyatsız hızlı sölemekläri (2–3), bilmeyceläri (3–4), ayırêr literatūra yaratmaları janralarını onnarın özelliklerine görä (masal, legenda, annatma, bilmeycelär, söleyişlär);</p> <ul style="list-style-type: none"> • annadêr gagauz yazıcılarının yaratmalarını küü için, kasabası için, ani verdi üöredici; • kolay kullanêr kendi sözündä tematika laflarını (senselelär için, insannarın tabetleri için), hem da gagauz mal kulturasının özelliklerini, angıları yaşêrlar Ukrainada; • annêr hem annadêr yaratmaları nerdä var annatma uşaklar için, üöredicilerä karşı saygı, akrannar, dostlar için, • üöredicinin yardımınan yada kendi başına annadêr gagauz halk adeetlerindän, gagauzların şindiki yaşama-larından;

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
için.	<ul style="list-style-type: none">• gagauz uşak literaturasının yaratmalarını annadêr, yazıcıların laablarını söyler;• annêr kiyadın lâzımını insanın yaşamasında, biler onun sıralanmasını hem onun struktura elementlerini;• biler ana tarafının önemli işlerini, kolayca annadêr Komrat için;• kullanêr işidilmemiş bilgileri kendi sözündä.

4 sınıf

Şindiki gagauz literatura dili

70 saat yılda, 2 saat aftada;

(bunun içindän: 6 saat tekrar hem kaaviletmäk bilgileri yılın çeketmesinä hem bitkisindä; 4 saat ta rezervada)

- LAFETMÄK ÇİZGİSİ
(34 saat)

<i>Üörenmäk programının içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none">• Audirovaniye Becermelelerin hem sınışların ilerlemesi audirovanyada (seslemektä).• Audirovaniye Diil tanınmış yazdırıcı teksti(2-3 m.)• Audirovaniye Diil tanınmış bilgi stildä tekstin seslenmesi (1–2 minutta). Fikirlemenin ilerlemesi. Akılda tutmanın hem açık-gözlülüün ilerlemesi. Formalamaa hem kaavileştirmää sınışları annamaa literatura dilindä lafedän	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none">• annêr üöredicinin aazdan sözlüşmesini şiir, danışmalar, izinnär;• annêr bir klasta üörenän üörenicilerin aazdan sözlüşmesini;• annêr kısa tekstleri (7–8 cumle) bildirmäk, dialog, şiir, türkü hem başka;• duyer hem annêr audio yazılarını, literatura dilindä lafedennärin, ani işiderlar bol-bol teksttä (1–1,5 minutta); audiotekstleri angıllarında 2% bilinmeyan lafları hem başka gramatik

Üörenmāk programanın içindekileri	Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä
<p>sözleşmesini.</p> <p>Tekstin içindekilerini annamak kontekstin yardımınnan, dil tanınmasınan kaavileştirili, dil materialı hem üörenicilerin dil bilgilerini.</p> <p style="text-align: center;">•</p> <p style="text-align: center;">Lafetmāk</p> <p>Baalı annamak (geniş, bü-tünnä, bitirilmiş) (7–8 cümlä);</p> <p>Tekstin annatması; türlü işlerin yazdırılması;</p> <p>Obyektlerin hem olmaların yazdırması.</p> <p>Dialog sözleşmesi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dialog düzülmesi shemalara görä; – dialog-fikirlärlän diişmāk; – dialog annaşmak; – dialog soruşmak; – dialogda lafedennerin hep birindä 4-5 replika; – temaya görä rol oynanarı; – okunmuş tekstin ştenaya koyulması; – Soslän lafetmektä dialekt yanıışlıklarının ensemesi (üörenilmiş sınırlarında). 	<p>görümneri, angıların manaları var nica annamaa kontekstin yardımınnan, yada ana dilindä lafetmäklän</p> <p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • düzer kısa annatmalar; • annadêr türlü olmuşlar için; • annadêr okunmuş yada seslenmiş tekstin içindekilerini; • yazdırêr obyektleri yada peyda olannarı; • lafetmeya görä becerer kendi fikirini sölemää predmetä görä; • becerer hızlı hem dooru sölemää kendi düşünmesini hem da bakışını lafetmāk temasına görä; • dooru hem hızlı cuvap eder onunnan lafedän insanın replikasına; • düzer küçük dialog, türlü rolda oynarkana; işider hem doorudêr yanıışlıklarını kendi lafetmesindä.

**Üörenmök programanın
içindekileri**

•
• **Okumak**

Kaaviletmök bilinän okumayı.

Okumanın metodları:

– seslän ya da sessiz;

– sincir okuması;

– seçilmiş;

- üzlerä görä

– cuvap vermää deeni
teksti enidän gözdän
geçirmää;

– İşlerä görä okumak (gra-
matika hem literatura işleri);

– Kurmaa hem becermää
yapmaa analiz angısını oku-
dun, avtorun anatması için,
olayların hem kahramanlarına
durumunu açıklamaa.

Okumaa deeni merak
uayndırmaa.

Literatura kahramanlarına
duygulu yaklaşmaa.

•
• **Yazmak**

Yazıların ilerletilmesi;

Yazmak işlerin çeşitleri

– diktant (40-50 laf);

– annatma (40-70 laf);

– yaratma (50-70 laf).

**Devlet uurları üörenicilerin
bilgilerindä**

Üörenici:

• demekli okuyer seslän
orfoepik normasına görä
(urgu, vokal redakçiyası,
konsonnarın assimilyaçiyası,
intonaçiyası);

• okuyer seslän hem sessiz
bütün annamaklan (tekstta
yakın 500 nişan);

• okuyer 80–90 laf min.;

• annêr türlü plannı tekstleri
(şiiir, türkü, bildirmök), yazır-
lar (paalar, adreslär);

• annêr oyunnarın, bilmeyce-
lerin, hızlı söylemeklerin dilini;

• okuyer teksti, angısında var
bilmeyan (1%) hem eni (1%)
laflar, kullanarkan iki dilli
sözlüü.

Üörenici:

• yazêr üöredicinin sestän
okumasına görä lafları,
lafbirleşmelerini, cümleleri
hem kısa tekstleri (6–8 cümlä).

• yazêr hızlılıkla 25–35 nişan

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<p>Tekstin redakțiya kuralları (üörenilmiş materiallarına görä);</p> <p>belli etmāk sınırları hem yapmak kontrol kendibaşına;</p> <p>Kolaylamaa üörenicilerin bilgilerini yazmakta dialektizmaları ayırırkan. (bilgilerä görä)</p>	<p>minutta;</p> <ul style="list-style-type: none"> • yazêr diktant türlü çeşitlerdä; • yazêr predmetlär, insannar hem oluşlar için; • becerer yazmaa kiyat, kutlama kiyadı; • okunmuşa görä, işidilmişä görä, resimä görä yazêr kısa annatma; • yapêr redakțiya tekstä kendibaşına, yada sözlün yardımınnan; • bulêr hem doorudêr yanışlıkları kendi yazmak hem lafetmāk işlerindä (üörenilmiş materiallara görä).

DİL ÇIZGISI

(26 caat)

<i>Üörenmāk programanın içindekileri</i>	<i>Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Tekst <p>Genişletmāk bilgileri tekst için.</p> <p>Genişletmāk sınışları, bulmaa tekstin temasını.</p> <p>Genişletmāk sınışları, koymaa</p>	<p>Üörenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • becerer bulmaa baş lafları; • bulêr tekstin temasını hem baş fikirini; • ayırêr artistik hem bilgili

Üüenmäk programanın içindekileri

tekstin adını.

Toplamak barabar bilgileri tekstin düzülmesi hem çeşitleri için;

Genişletmää bilgileri tekst soyları için artistik hem bilgili.

• Sintaksis

Genişletmäk baş bilgileri tekst için;

cümlenin baş payları (subyekt hem predikat);

cümlenin ikincili payları (tamannık, bellilik, hallık);

cümlenin birsoy payları; katlı cümlä;

baalantılar (ama, hem, yada, osa, da, ya);

Doorudan söz. Avtorun sözleri;

danışmak;

redakțiya;

Sintaksis analizi lafetmedä.

• Morfologiä

Söz payları.

Söz payların rolü lafların gramatika düzülmesindä.

Adlık. Onun maanası, so-

Devlet uurları üüenicilerin bilgilerindä

tekstleri,

- becerer yapmaa redakțiya tekstä kısıltmaklan, diiştirmeklän (kendi bilgilerinä görä)

Üüenici:

- düzer saadä cümlä;
- ayırêr cümleleri intonațiyağa görä;
- dooru düzer lafları cümledä;
- ayırêr cümlenin baş, ikincili hem bir soylu payları;
- düzer katlı cümlä örnää görä;
- ayırêr doorudan sözü hem avtorun laflarını;
- kullanêr punktuatiya kural-larına görä (üüenilmiş kural-lara görä).

Üüenici:

- ayırêr kim? hem ne? soruş-lara cuvap edän adlıkları;
- becerer dooru diiştirmää işlikleri aazdan hem yazmak-

Üörenmāk programanın içindekileri

ruşları, angılarına cuvap eder.

Adlık. Kim? Ne? Soruşlarına cuvap edän adlıklar. Adlıkların diişilmesi sayılara görä.

Hallar. Adlıkların hallanması. Halların adları, onnarın kısa yazılması hem soruşları. Adlık cümledä.

Nışannık, onun maanası, soruşları. Nışannın sayısı. Birlik hem çokluk sayısında nışannıklar. Nışannık, angıları geçerlar adlıklara. Nışannıklar cumledä. Aderlik. Üz aderlikleri (bän-biz, sän-siz, o-onnar), onnarın diişilmesi. Üz aderliklerin diişilmesi, birlik hem çokluk sayısında.

Aderliklerin rolü cümledä.

İşlik. Onun maanası, soruşları, angılarına cuvap eder.

İşliin infinitiv forması.

İşliin diişilmesi zamana, üzlerä hem sayılara görä.

İşliklerin zamannarı. İşliin üz afiksleri şindiki zamanda. İşliin üz afiksleri geçmiş zamanda.

İşliin üz afiksleri gelecek zamanda.

Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä

ta;

- becerer dooru hallamaa adlıkları, aderliklerini hem sayılmakları.
- Sayer binä kadar.
- Becerer göstermää işliin zamannarını.
- kullanêr işlikleri, soruş, inkärlik, isteyişlik formasında;
- düzer işlikleri adlıklardan hem nışannıklardan;
- bulêr aderlikleri cumledä;
- bulêr nışannıkları cümledä. Nışannıkların sayısına yapêr morfologiya analizi.

Üörenmäk programanın içindekileri

Sayılık için bilgilär. Sayı hem sıra sayılmakları (birdän ona kadar/terminsiz).

Ardlaflar. Ardlafların kullanılması lafların baalantısı için cümledä.

• Fonetika

Vokal hem konson seslerin sisteması.

Alfabet.

Lafların paylaştırılması kısımına.

Nışannar, ani paylaştırêr laflarda kısımınarı.

Çok kısımınarı laflar.

Urgu.

Opfoêpiya laflıkları. Kaavileştirmek fonetika uurunda dialekt yannışlıkların ensemesini.

• Leksika

Laf hem onun leksika maanası.

Lafların temaya görä bölümleri.

Frazeologiya lafbirleşmeleri.

Çok maanalı laflar. Dooru

Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä

Üörenici:

- becerer saymaa yazmakta seslerin sıralıını;
- dooru kullanêr literatūra normalarınnan hem dooru yazmak kurallarınnan (üörenmişliin sınırlarında);
- becerer görmää dialekt tarafından yannışlıkları kendi hem başkasının lafetmesindä (üörenilmişliin sınırında).

Üörenici:

- tanêr lafın leksika maanasını;
- diiştirer lafın maanasını, ani baalı öbür laflarlan cümledä;
- dooru kullanêr lafları frazeologiya lafbirleşmesindä;

Üörenmäk programanın içindekileri

hem başka maanaya geçän laflar.

Sinonimlär, sinonim sincirleri.

Antonimlär. Çiftli antonimlär. Ukrain (rus dilindän çevirmek gagauz dilinä, hem gagauz dilindän çevirmäk ukrain (rus) dilinä.

Lafıklar (laf maanalarını gösterän, çevirmekli orfoepiya lafıklar).

•

• Lafın kuruluşu

Tekrarlamak hem genişletmäk bilgileri hısım laflara.

Paylaştırmak lafları kısınara

- kurallar geçirtmak lafları sıradan sıraya temel hem affiks;

- çizer lafın kökünü;
- çizer affiksleri.

•

• Laf düzmesi

Bir köklü laflar;

Katlı laflar.

İşlemäk opfoepik sözlüklän.

Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä

- gösterer lafın dooru hem başka maanaya geçän maanasını;
- toplêr, açıklêr sinonimlerin hem antonimlerin leksika maanalarını;
- toplêr sinonim sincirlerinä hem antonimlerä çift lafları;
- becerer kulanmaa lafıklarnan, çevirmää lafları ukrayin (rus) dilindän gagauz dilinä hem gagauz dilindän ukraina (rus) dilinä.

Üörenici:

- becerer yapmaa analiz laf kuruluşuna;
- çizer lafın temelinin altını; bulêr kökü hem affikseri;
- bulêr teksttä hısım hem katlı lafları.

Üörenici:

- becerer kulanmaa hısım lafları yada lafların formalarını dooru yazmak için;

Üörenmāk programanın içindekileri

İşlemāk iki dilli sözlüklän.

• Soçiokultura çizgisi

Konular:

1. Aazdan halk yaratmaları. Gagauz halk hem literatura masalları, legendaları, uşak halk oynunnarı, türkölär, dilkırmaqlar; söleyilär, bilmeycelär. Dünnää halkların masalları.

2. Ana tarafı. Benim kasabam, küüm. Transport kasabada.

3. Natura için. Aftada günnerin adları. Ayların adları gagauzca, ukraynaca (rusça). Halk nişannarı güz için. Daa güzün. Benim ayläm. Benim ana-bobalarım. Uşak aylenein payı, onun bakması hısınnarına hem yakın insannara. Aylenein adeetleri sözleşmenin kulturası. Ana-bobarın zanaatı.

4. Uşaan merak dünnäsi, oynamaklar. Natura kışın. Karşılamak yortuyu. “Ay Nikola”.

5. Benim evim. Ev işleri.

Devlet uurları üörenicilerin bilgilerindä

- dooru yazêr katlı lafları;
- kullanêr orfoêpik sözlüünü.
- becerer işlemää iki dilli sözlüklän.

Üörenici:

- bol kullanêr bilgileri gagauz halk yaratmalarından hem bilgilerdän angıları gösterer gagauz kulturasını hem gagauzların kulturasının speçiifikasını, angıları yaşer Ukraynada (üörenerlar annatmaa kiyatsız 8–10 şiir, 2–3 parça üörenilmiş yaratmalardan 3–4 bilmeycä, 3-4 söleyiş, 1–2 türkü;
- annêr hem annadêr kasaba hem küü için gagauz avtorların yaratmalarını;
- kullanêr kendi sözündä tematik gruppa laflarını (transport adını, günnerin, zanaatların, ayların adlarını hem lafları angıları gösterer gagauz kulturanın speçiifikasını;
- annêr hem annadêr artistik yaratmaların içindekiliini.

**Üürenmāk programanın
içindekileri**

6. İlkyaz. Paskellä günü.

7. Gagauz yazıcıları-uşaklara
(gagauz yazıcıların hem şairlerin
yaratmaları):

8. N.Tanasoglu, D.Tanasoglu;
N.Baboglu, M.Kösä; K.Vasilioglu,
T. Zanet, T. Marinoglu, T.Arnaut,
İ. Kior, T. Sürma hb.

9. Annatmaa anılmış gagauz
Ay-Boba Mihail Çakır için.

10. Yaz. Poçtada. Lafetmāk
telefonda.

**Devlet uurları üürenicilerin
bilgilerindä**

- annadêr gagauz halk ade-
etleri için;
- annadêr gagauz uşak litera-
tura yaratmaları için, onların
avtorları için;
- tanêr tekst parçalarından
onun avtorunu, yaratmanın
adından hem becerer
bulmaa haber onların adları
için, avtor için;
- biler kiyadın kurulmasını
(kiyadın kabı, sayfa, tekst,
sayfaların sıralanması, re-
simnär, içindekileri).

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	2
1 клас.....	16
2 клас.....	24
3 клас.....	34
4 клас.....	44
1 sınıf.....	56
2 sınıf.....	64
3 sınıf.....	72
4 sınıf.....	81

Авторський колектив:

Арнаут Ф. І., доцент кафедри тюркології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук;

Мілков А. М., методист районного відділу освіти Болградської районної державної адміністрації Одеської області;

Кулаксіз О. С., учитель початкових класів та гагаузької мови Виноградівської школи I-III ступенів Болградської районної державної адміністрації Одеської області

Дімова В. М., учитель початкових класів та гагаузької мови Виноградівської школи I-III ступенів Болградської районної державної адміністрації Одеської області;

Сюрма Є. П., учитель початкових класів та гагаузької мови Виноградівської школи I-III ступенів Болградської районної державної адміністрації Одеської області;

Щербан М. В., учитель початкових класів та гагаузької мови Виноградівської школи I-III ступенів Болградської районної державної адміністрації Одеської області